

De pedagogische kwaliteit binnen Kindercentrum Eigen-Wijs

Hogeschool Rotterdam
Instituut Sociale Opleidingen: Pedagogiek

Student: Paulien Kusters
Studentnummer: 0764063
Opdrachtgever: KOV BijDeHand –
KC Eigen-Wijs
Begeleidster: Iris van Wijtvliet
Docent: Hafida El Gharbaoui

Voorwoord

Voor u ligt het onderzoeksverslag, de pedagogische kwaliteit binnen kindercentrum Eigen-Wijs. Een onderzoek dat in beeld moet brengen hoe de pedagogische kwaliteit is binnen de hele dagopvang en de buitenschoolse opvang van kindercentrum Eigen-Wijs in de wijk Zevenkamp, te Rotterdam.

Het onderzoek is uitgevoerd in opdracht van de organisatie BijDeHand en is een afstudeeronderzoek voor de opleiding Pedagogiek van de Hogeschool Rotterdam. Als vierdejaarsstudent is mij gevraagd onderzoek te doen naar de pedagogische kwaliteit op de hele dagopvang en de buitenschoolse opvang. Met veel enthousiasme ben ik in september 2013 begonnen aan dit onderzoek en de uitkomst van dit onderzoek valt te lezen in dit verslag.

Gedurende de uitvoering van dit onderzoek heb ik een hoop steun gehad. Mijn dank gaat uit naar mijn begeleidster binnen BijDeHand, Iris van Wijtvliet, tevens locatiemanager van de hele dagopvang van Eigen-Wijs. De fijne begeleiding in het laatste jaar en de leerzame tijd bij Eigen-Wijs zal ik niet snel vergeten. Maar ook naar Debora Jongmann, locatiemanager van de buitenschoolse opvang en mijn afstudeerbegeleidster van de Hogeschool Rotterdam, Hafida El Gharbaoui.

Als laatste wil ik mijn ouders bedanken voor het mogelijk maken van het volgen van de opleiding Pedagogiek en mijn broer en vriend voor hun steun en vertrouwen. Zonder hen was dit onderzoek niet tot stand gekomen.

Paulien Kusters

Hogeschool Rotterdam, mei 2014

Inhoudsopgave

1. Samenvatting / Summary	4
2. Inleiding	6
3. Probleemstelling	8
3.1 Het praktijkprobleem	8
3.2 Het onderzoeksdoel	9
3.3 De onderzoeksvraag	9
3.4 De deelvragen	9
3.5 Theoretisch Kader	10
4. Methodiek & dataverwerking	18
4.1 De onderzoeksvorm	18
4.2 Databronnen	19
4.3 Dataverzameltechnieken	19
4.4 Verantwoording interview	20
4.5 Verantwoording observatielijst	20
4.6 Randvoorwaarden	21
4.7 Validiteit en betrouwbaarheid	21
5. Resultaten	22
5.1 Het belang van pedagogische kwaliteit	22
5.2 Overeenkomsten tussen de werkwijze en het Pedagogisch Kader	22
5.3 De pedagogische kwaliteit op de hele dagopvang	25
5.4 De pedagogische kwaliteit op de buitenschoolse opvang	28
6. Conclusie	32
7. Vooruitblik	33
8. Terugblik	34
9. Een internationaal perspectief	35
Bijlagen	36
Bijlage 1. Literatuurlijst	
Bijlage 2. Interviewlijst	
Bijlage 3. Observatielijst	
Bijlage 4. Verheldering observatielijst	

1. Samenvatting / Summary

Dit onderzoek is uitgevoerd binnen kindercentrum Eigen-Wijs, een van de 56 locaties van de grootste kinderopvangorganisatie van Rotterdam. Het betreft een onderzoek naar de pedagogische kwaliteit van de hele dagopvang en buitenschoolse opvang van het kindercentrum.

Probleemstelling

Het praktijkprobleem dat opgelost moest worden met dit onderzoek houdt in dat er binnen de organisatie geen duidelijk beeld is van de pedagogische kwaliteit op de locatie Eigen-Wijs. Door veranderingen binnen de organisatie en de branche moest er opnieuw in kaart gebracht worden hoe het gesteld was met de pedagogische kwaliteit. Hiervoor is het Pedagogisch Kader als uitgangspunt gebruikt.

Het doel van het onderzoek was om in juni 2014 vastgesteld te hebben hoe de pedagogische kwaliteit is zodat er eventuele aanbevelingen gedaan konden worden indien er zaken waren die niet tot een goed pedagogisch klimaat leiden. De onderzoeksvraag hierbij was als volgt:

In hoeverre voldoen de 4 groepen van de hele dagopvang en de buitenschoolse opvang van het Kindercentrum Eigen-Wijs aan de pedagogische kwaliteit die vastgesteld is in het Pedagogisch Kader?

Om de onderzoeksvraag beantwoord te krijgen waren de volgende deelvragen opgesteld:

- Wat is het belang van een goede pedagogische kwaliteit?
- Komt de beschreven pedagogische kwaliteit uit het Pedagogisch Kader overeen met wat de locatiemanagers van Kindercentrum Eigen-Wijs verstaan onder goede pedagogische kwaliteit?
- Voldoen de vier groepen van de hele dagopvang van Kindercentrum Eigen-Wijs aan de kwaliteitseisen die het Pedagogisch Kader gesteld heeft met betrekking tot goede pedagogische kwaliteit?
- Voldoet de buitenschoolse opvang van Kindercentrum Eigen-Wijs aan de kwaliteitseisen die het Pedagogisch Kader gesteld heeft met betrekking tot goede pedagogische kwaliteit?

Na een uitgebreid literatuuronderzoek naar alles wat betrekking heeft op pedagogische kwaliteit is begonnen met de uitvoering van het onderzoek.

Methodiek & dataverwerking

Door middel van de literatuurstudie is de eerste deelvraag beantwoord. De tweede deelvraag is beantwoord door het houden van interviews met de locatiemanagers en de laatste twee deelvragen zijn beantwoord door het uitvoeren van observaties op de hele dagopvang en buitenschoolse opvang. De data zijn vervolgens geanalyseerd met behulp van de analysemethode horizontale vergelijking en de methode analyseren aan de hand van categorieën.

Resultaten & conclusie

De resultaten van de deelvragen zijn naast elkaar gezet en deze vormden samen het antwoord op de onderzoeksvraag. Er kon geconcludeerd worden dat er niet voldaan werd aan de pedagogische kwaliteit die vastgesteld is in het Pedagogisch Kader.

Summary

This research has been executed at the childcentre Eigen-Wijs, one of the 56 locations of the biggest day care organisation, BijDeHand in Rotterdam. This research is about the pedagogical quality of the daycare and the afterschoolcare of this particular childcentre.

Problemstatement

The practiceproblem that has to be solved by this research is that there's no clear image of the quality at childcentre Eigen-Wijs. Due the changes within the organization and branch there had to be a reviewal of the pedagogical quality at this moment. Therefor the document, Pedagogisch Kader was used.

The goal of this research was to have established what the pedagogical quality was like by june 2014. When this had been established recommondations could be made incase there were any troubles that could lead to bad pedagogical quality. The researchquestion that has been used to reach this goal was:

In what way do the four daycare groups and the afterschoolcare Group of childcentre Eigen-Wijs cope with the pedagogical quality that is established in the Pedagogisch Kader?

To find the answer to the researchquestion the following subquestions had to be answered:

- What is the importance of having a good pedagogical quality?
- Does the described pedagogical quality from the Pedagogisch Kader agree with what the locationmanagers of childcentre Eigen-Wijs think about pedagogical quality?
- Do the four daycare groups of the childcentre Eigen-Wijs cope with the quality that the Pedagogisch Kader demands, looking at good pedagogical quality?
- Does the afterschoolcare group of the childcentre Eigen-Wijs cope with the quality that the Pedagogisch Kader demands, looking at goed pedagogical quality?

After a extensive literaturestudy of all that has to do with pedagogical quality the research started.

Methodology and dataprocessing

Through the literaturestudy the First subquestion has been answered. The second subquestion was answered by interviewing the locationmanagers, and the last two subquestions were answered by doing observations at the daycare and the afterschoolcare.

The data has been analysed by the analysing method, horizontal comparison and the method, analysing by categories.

Results and conclusion

The results of the subquestions were compared and these formed the answer to the researchquestion. There can be concluded that the childcentre Eigen-Wijs does not cope with the pedagogical quality that has been established in the Pedagogisch Kader.

2. Inleiding

Sinds het steeds vanzelfsprekender is geworden dat moeders naast het zorgen voor hun gezin ook werken, is de kinderopvang in Nederland gegroeid. Ouders brengen hun kinderen naar de kinderopvang omdat ze weten dat dit een plek is waar goed voor hun kinderen gezorgd wordt. Kindercentra leveren een bijdrage aan de ontwikkeling van kinderen. Ze bieden een omgeving waar de kinderen zich veilig en vertrouwd voelen en samen met andere kinderen kunnen spelen en leren. Kinderopvang is een aanvulling op de gezinsopvoeding en biedt het kind de mogelijkheid alle vaardigheden te leren die er nodig zijn voor de basisschool (Singer & Kleerekoper, 2010).

Op dit moment heeft de kinderopvang flink te lijden onder de economische crisis die op dit moment heerst in Nederland. Er zijn veel bezuinigingen doorgevoerd waardoor ouders zelf meer moeten bijdragen als ze hun kinderen naar de kinderopvang willen brengen. Doordat de werkloosheid stijgt in Nederland en de kinderopvang steeds vaker te duur is voor ouders daalt het aantal kinderen dat naar de kinderopvang gaat (Asscher, 2013).

Voor de kinderopvang heeft dit als gevolg dat er minder inkomsten zijn en het afgelopen jaar kwam er steeds vaker in het nieuws dat grote kinderopvangorganisaties failliet zijn gegaan. Er worden bijna geen grote investeringen meer gedaan door opvangorganisaties en er wordt bezuinigd op zaken als personeel, voeding en speelgoed (Algemeen Dagblad, 2013). Door de bezuinigingen verandert de situatie van de kinderopvangbranche en is het nuttig om te kijken of dit effect heeft op de pedagogische kwaliteit.

Binnen Rotterdam is Kinderopvang BijDeHand B.V. de grootste kinderopvangorganisatie. Met 56 locaties in de stad zijn zij een grote organisatie die dagelijks vele kinderen opvangen. Aangezien het aantal kinderen dat naar de kinderopvang gaat ernstig terugloopt in verband met de bezuinigingen die deze sector treffen, heeft de organisatie BijDeHand ook maatregelen moeten nemen. Een van deze maatregelen is geweest dat zij de afdeling pedagogische zaken hebben moeten opheffen. Deze afdeling was ooit in het leven geroepen om zich bezig te houden met het bewaken van de pedagogische kwaliteit binnen de organisatie. De medewerkers van deze afdeling hielden zich bijvoorbeeld bezig met het doen van observaties naar kinderen die extra hulp nodig hadden, het ondersteunen en trainen van pedagogisch medewerkers in het herkennen van afwijkend gedrag bij kinderen maar ook met zaken als het in kaart brengen van de pedagogische kwaliteit op de locaties. Dit laatste heeft sinds 2011 niet meer plaatsgevonden en om die reden is het nodig dat er opnieuw in kaart wordt gebracht hoe de pedagogische kwaliteit op de locaties is.

De pedagogische kwaliteit binnen de kinderopvang is van belang omdat het in grote lijnen een optimale verzorging, ontwikkelingsstimulering en opvoeding van kinderen binnen een kinderdagverblijf omvat. Dit is een voorwaarde voor een goed pedagogisch klimaat op een kinderdagverblijf waar een kind zich veilig kan voelen en zich kan ontwikkelen (Schuurman, 2013).

Als er pedagogische kwaliteit is binnen een kinderdagverblijf dan kan een kind al spelend de grote mensenwereld leren kennen. Kinderen hebben zelf een actieve rol in hun ontwikkeling. Ze zijn van nature gericht op contact met anderen en het verkennen van hun omgeving. Elk kind is in principe geïnteresseerd in alles wat er om hem heen gebeurt en heeft behoefte aan het ontdekken en verkennen van deze wereld. Vertrouwen is de basis voor het verkennen van

de wereld. Als er binnen een kinderdagverblijf een klimaat heerst dat vertrouwen uitstraalt dan voelt een kind zich vrij te bewegen en te ontdekken (Berding, 2005).

Wat er wordt verstaan onder pedagogische kwaliteit staat beschreven in het Pedagogisch Kader. Dit is een boek waarin de pedagogiek voor de Nederlandse kindercentra wordt beschreven. In de afgelopen jaren is de focus op kinderopvang verschoven van een werkgelegenheidsinstrument naar een situatie waarin meer aandacht is voor de kinderopvang als pedagogische leefomgeving. Het Pedagogisch Kader beschrijft hoe er binnen de kinderopvang gewerkt zou moeten worden en de pedagogische kwaliteit is hier een onderdeel van (Singer & Kleerekoper, 2010).

Door de bezuinigingen verandert de situatie van de kinderopvangbranche en wil de organisatie BijDeHand Kinderopvang weten of de pedagogische kwaliteit nog steeds naar behoren is. Door de beperkte tijd die er is voor dit onderzoek is het niet mogelijk de pedagogische kwaliteit op alle locaties van BijDeHand te meten en heeft dit onderzoek alleen betrekking op de locatie Eigen-Wijs, te Zevenkamp, Rotterdam.

In dit verslag kunt u in het hoofdstuk Probleemstelling lezen wat het praktijkprobleem, het onderzoeksdoel, de onderzoeksvraag en de deelvragen van het onderzoek zijn. Ook vindt u de het theoretisch kader terug in dit hoofdstuk.

Het hoofdstuk Methodiek & Dataverwerking beschrijft welke methoden van dataverzameling er zijn gebruikt en welke data-verzameltechnieken toegepast zijn. Ook wordt er per deelvraag beschreven hoe er gezorgd is voor een hoge betrouwbaarheid en validiteit bij de uitvoering van het onderzoek.

In het hoofdstuk Resultaten leest u per deelvraag de analyseresultaten en het hoofdstuk Conclusie beschrijft het antwoord op de onderzoeksvraag en de aanbevelingen.

Omdat een onderzoek altijd vragen en discussiepunten oplevert worden in het hoofdstuk Vooruitblik suggesties opgenomen voor een vervolgonderzoek. In het laatste hoofdstuk, Terugblik worden kritische opmerkingen geplaatst bij de uitvoering van dit onderzoek.

3. Probleemstelling

3.1 Het praktijkprobleem

Kinderopvang BijDeHand is de grootste kinderopvangorganisatie in Rotterdam. Op de 56 verschillende locaties worden dagelijks kinderen opgevangen vanaf zes weken tot het moment waarop een kind de basisschool verlaat. Er worden drie verschillende vormen van opvang aangeboden:

- Hele dagopvang: voor kinderen van zes weken tot vier jaar.
- Peuterspeelzaal: voor kinderen van twee tot vier jaar.
- Buitenschoolse opvang: voor kinderen van vier tot dertien jaar.

BijDeHand heeft een uitgebreid pedagogisch beleid dat de leidraad vormt voor het dagelijks handelen op de locaties. De belangrijke punten uit dit beleid zijn bijvoorbeeld: Hoe wordt er naar de kinderen gekeken, hoe wordt er een positieve bijdrage geleverd aan de ontwikkeling van kinderen en hoe kunnen we de kinderen zich vertrouwd laten voelen bij ons?

Elke locatie heeft aan de hand van het pedagogisch beleid een eigen pedagogisch werkwijze waarin beschreven staat hoe de locatie in de praktijk invulling geeft aan het pedagogisch beleid. Per locatie is het dus mogelijk dat dit verschilt. De locatiemanager van de locatie bepaalt hoe het pedagogisch beleid binnen zijn of haar locatie wordt vormgegeven.

Aan de hand van vijf thema's wordt aan de pedagogische werkwijze vorm en inhoud gegeven. Per thema wordt beschreven hoe er binnen de locatie gewerkt wordt met de volgende thema's:

- **Interactie tussen pedagogisch medewerker en kind:** Bewust communiceren met de kinderen, afgestemd op het ontwikkelingsniveau van de kinderen.
- **De binnen- en buitenruimte:** bewust inrichten van de ruimten, afgestemd op het ontwikkelingsniveau van de kinderen.
- **De groep:** bewust inspelen op en gebruik maken van de groep om de kinderen te stimuleren in hun ontwikkeling.
- **Activiteitsaanbod:** bewust gevarieerde en uitdagende activiteiten aanbieden, afgestemd op het ontwikkelingsniveau en de interesse van de kinderen.
- **Spelmateriaal:** bewust aanbieden van gevarieerd spelmateriaal, afgestemd op het ontwikkelingsniveau en de interesse van de kinderen.

Naast een helder pedagogisch beleid heeft BijDeHand een mooie missie en visie die duidelijk weergeeft waar de organisatie naar streeft:

De missie:

Kinderopvang BijDeHand is onderdeel van de opvoeding en begeleiding van kinderen in een belangrijke ontwikkelingsfase van hun leven. Daarvan zijn wij ons terdege bewust. Opvangen, opvoeden en ontzorgen zijn uitgangspunten voor een pedagogisch verantwoorde, veilige en warme omgeving waarbinnen uw kind zich geborgen en plezierig voelt. En dat maakt ons bijzonder BijDeHand.

De visie:

Kinderopvang BijDeHand levert creatieve oplossingen door meer dan gemiddeld te presteren, moreel verantwoord te handelen, vernieuwend en grensverleggend te zijn en durft met afstand te kijken naar haar eigen organisatie (BijDeHand, 2012).

Het praktijkprobleem speelt zich af binnen de organisatie BijDeHand en heeft betrekking op de locatie Eigen-Wijs in de wijk Zevenkamp, te Rotterdam. Op de hele dagopvang en de buitenschoolse opvang is er geen duidelijk beeld van de pedagogische kwaliteit. Het feit dat er geen duidelijk beeld is van hoe het gesteld is met de pedagogische kwaliteit op de locatie heeft te maken met het feit dat een afdeling binnen de organisatie is opgeheven. Deze afdeling, pedagogische zaken, deed onder andere onderzoek naar de pedagogische kwaliteit van de locaties en gaf aanbevelingen voor de locatiemanagers en operationeel managers wat betreft maatregelen die op dit vlak genomen zouden moeten worden. Door de economische omstandigheden waar we ons op dit moment in bevinden bestaat deze afdeling niet meer en is er sinds 2011 geen onderzoek meer gedaan naar de pedagogische kwaliteit. Het is tijd dat hier weer naar gekeken gaat worden. Het praktijkprobleem kan als volgt beschreven worden:

Er is geen duidelijk beeld binnen de organisatie BijDeHand van de pedagogische kwaliteit op de locatie Eigen-Wijs. Er moet in beeld gebracht worden hoe het gesteld is met de pedagogische kwaliteit (volgens het Pedagogisch Kader) op de hele dagopvang en de buitenschoolse opvang zodat er eventueel gewerkt kan worden aan punten die verbeterd moeten worden.

3.2 Het onderzoeksdoel

Het doel van dit onderzoek is, voor eind juni 2014 vastgesteld te hebben wat de pedagogische kwaliteit op de hele dagopvang en de buitenschoolse opvang van de locatie Eigen-Wijs is en een aanbeveling te schrijven voor de locatiemanagers van deze locatie indien er zaken zijn die niet tot een goede pedagogische kwaliteit leiden. Vanuit dit doel zijn de volgende onderzoeksvraag en deelvragen ontstaan:

3.3 De onderzoeksvraag

In hoeverre voldoen de 4 groepen van de hele dagopvang en de buitenschoolse opvang van het Kindercentrum Eigen-Wijs aan de pedagogische kwaliteit die vastgesteld is in het Pedagogisch Kader?

3.4 De deelvragen

- Wat is het belang van een goede pedagogische kwaliteit?
- Komt de beschreven pedagogische kwaliteit uit het Pedagogisch Kader overeen met wat de locatiemanagers van Kindercentrum Eigen-Wijs verstaan onder goede pedagogische kwaliteit?
- Voldoen de vier groepen van de hele dagopvang van Kindercentrum Eigen-Wijs aan de kwaliteitseisen die het Pedagogisch Kader gesteld heeft met betrekking tot goede pedagogische kwaliteit?
- Voldoet de buitenschoolse opvang van Kindercentrum Eigen-Wijs aan de kwaliteitseisen die het Pedagogisch Kader gesteld heeft met betrekking tot goede pedagogische kwaliteit?

3.5 Theoretisch Kader

Door middel van literatuurstudie is er gekeken naar de bestaande kennis en inzichten uit de vakliteratuur die iets zeggen over het praktijkprobleem. Dit theoretisch kader heeft betrekking op de kinderopvang in Nederland, het Pedagogisch Kader, pedagogische kwaliteit, de invloed van pedagogische kwaliteit op kinderen en het beleid van kinderopvangorganisatie BijDeHand.

De kinderopvang in Nederland

Er kan een onderscheid gemaakt worden tussen informele en formele kinderopvang. Onder formele kinderopvang worden de volgende vormen van kinderopvang verstaan:

- Dagopvang (kinderdagverblijf of crèche), buitenschoolse opvang, gastouderopvang, ouderparticipatiecrèches (Rijksoverheid, 2013).

Onder de informele kinderopvang worden de volgende vormen verstaan:

- Peuterspeelzalen, tussenschoolse opvang, vrienden-en familiediensten, incidentele oppas en au-pair (Rijksoverheid, 2013).

De overeenkomst tussen deze twee vormen van kinderopvang die er in Nederland zijn is dat er voor het overgrote deel van de vormen door de ouders betaald moet worden. Het grote verschil tussen formele en informele kinderopvang is dat voor formele kinderopvang de ouders kinderopvangtoeslag kunnen krijgen.

De kinderopvang in Nederland is particulier geregeld wat inhoudt dat kinderopvang-organisaties bedrijven zijn die winst moeten maken en die werken naar het principe van vraag en aanbod. Ouders en hun kinderen zijn in dit geval de klant en dienen te betalen voor de diensten waar zij gebruik van maken. Afhankelijk van hun inkomen en van welke vorm van kinderopvang ze gebruik maken krijgen de ouders een deel van hun kosten terug (Rijksoverheid, 2013).

In het geval van dit onderzoek gaat het om de vorm dagopvang en buitenschoolse opvang. Binnen de dagopvang zijn er ook weer verschillende vormen te onderscheiden. Zo is er flexibele dagopvang waarbij je een kind kan brengen wanneer je wilt en alleen betaald voor de uren dat het kind opgevangen is. Er bestaat ook 24 uursopvang wat inhoudt dat een kind op de opvang kan blijven slapen, kinderopvang waarbij er 's avonds nog gegeten kan worden met de kinderen voor ze naar huis gaan maar er zijn ook medische kinderdagverblijven waar kinderen terecht kunnen met een medische indicatie.

De normale dagopvang houdt in dat een kind 's ochtends gebracht wordt en aan het eind van de middag of begin van de avond gehaald wordt waarbij het gedurende de dag slaapt, speelt en 's middags eten krijgt (Rijksoverheid, 2013).

Op een groep werken pedagogisch medewerkers die opgeleid zijn tot het doen van dit werk. Tevens zijn deze medewerkers in het bezit van een geldige verklaring omtrent gedrag, wat inhoudt dat ze bevoegd zijn te werken met kinderen en nooit eerder een strafbaar feit hebben gepleegd (Rijksoverheid, 2013).

De kwaliteit binnen de kinderopvang moet goed zijn en daarom zijn er kwaliteitseisen gesteld die wettelijk zijn vastgelegd. De kwaliteitseisen hebben betrekking op de volgende gebieden:

- veiligheid en gezondheid van de kinderen;
- opleiding en deskundigheid van het personeel;
- pedagogisch beleid (visie op opvoeding en ontwikkeling);

- betrokkenheid en inspraak van de ouders;
- omgangstaal (in principe Nederlands);
- afhandeling van klachten.

De GGD is de instantie die alle kinderopvangorganisaties in Nederland controleert op kwaliteit waarbij er gekeken wordt of er aan alle kwaliteitseisen wordt voldaan. Tevens moeten alle kinderdagverblijven geregistreerd zijn in het Landelijk Register Kinderdagverblijven en Peuterspeelzalen. Als een kinderdagverblijf niet geregistreerd staat heeft het ook geen vergunning. De gemeente kan in dat geval een boete opleggen (Rijksoverheid, 2013).

Elke kinderopvangorganisatie dient een pedagogisch beleid te hebben dat gebaseerd is op het Pedagogisch Kader en de Wet Kinderopvang. De organisatie schrijft en bepaald dit beleid zelf maar zal deze stukken altijd baseren op het Pedagogisch Kader.

Het Pedagogisch Kader

In het boek, genaamd Het Pedagogisch Kader, staat beschreven hoe de pedagogiek voor de Nederlandse kindercentra zou moeten zijn. Wat moet een kinderopvang te bieden hebben als het gaat om de verzorging, ontwikkeling en opvoeding van kinderen? Dit boek vormt de basis voor pedagogische beleidsplannen voor de kinderopvangorganisaties in Nederland (Singer & Kleerekoper, 2010).

Het Pedagogisch Kader beschrijft in welk opzicht de kindercentra aan de ontwikkeling van jonge kinderen kunnen bijdragen. Voor de instellingen die gebruik maken van het Pedagogisch Kader is het een richtinggevend kaart waarmee zij hun eigen weg kunnen vinden. Er wordt uitgebreid in beschreven waar pedagogische kwaliteit uit zou moeten bestaan maar er blijft ruimte om zelf richting te geven aan bepaalde zaken (Boogaard, Fukkink, Hoex, Schreuder, 2011).

De totstandkoming van het Pedagogisch Kader heeft plaatsgevonden na het bestuderen van verschillende theorieën en inzichten in de ontwikkeling van kinderen. Hiervoor is gebruik gemaakt van het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind, democratische normen en waarden, de Wet Kinderopvang en het Convenant Kwaliteit Kinderopvang, ontwikkelingspsychologische inzichten en gesystematiseerde praktijkkennis (Singer & Kleerekoper, 2010).

Door de documenten te bestuderen hebben de schrijvers van het Pedagogisch Kader kunnen komen tot een uitgebreide beschrijving van waar pedagogische kwaliteit uit zou moeten bestaan. Om specifiek te kunnen meten of er sprake is van pedagogische kwaliteit binnen Kindercentrum Eigen-Wijs moeten de onderdelen onderzocht worden. De volgende paragraaf beschrijft waar pedagogische kwaliteit uit zou moeten bestaan.

Pedagogische kwaliteit

In wetenschappelijk onderzoek wordt pedagogische kwaliteit verdeeld in twee soorten:

- Proceskwaliteit: Hieronder wordt alles wat een kind direct ervaart verstaan. Zoals interacties met andere kinderen en pedagogisch medewerkers. Maar ook de ruimtes en de materialen bepalen de proceskwaliteit. Proceskwaliteit is wat je ziet als je op de groep bent.
- Structurele kwaliteit: De proceskwaliteit op de groep wordt bepaald door de structurele

kwaliteit. Bij structurele kwaliteit gaat het om de randvoorwaarden die de proceskwaliteit bepalen. Hierbij moet gedacht worden aan organisatorische zaken die niet direct zichtbaar zijn. Een voorbeeld hiervan is het pedagogische beleid, de opleiding die de pedagogische medewerkers hebben gehad en de stabiliteit van de groep (Singer & Kleerekoper, 2010).

In dit onderzoek wordt de proceskwaliteit onderzocht die in grote lijnen, een optimale verzorging, ontwikkelingsstimulering en opvoeding van kinderen binnen een kinderdagverblijf omvat (Schoorman, 2013).

Onder verzorging wordt de dagelijkse verzorging van het kind verstaan zoals het op tijd krijgen van eten en drinken maar ook het krijgen van aandacht en liefde. Het kind moet zich vertrouwd en veilig voelen bij de pedagogisch medewerkers en binnen het kinderdagverblijf in het algemeen. Een kind dat zich veilig voelt heeft de energie om te leren en zich te ontwikkelen. Dit veilige gevoel ontstaat als er herhaald positief contact is tussen het kind en de pedagogisch medewerkers. Daarom zijn twee zaken van belang:

- Vaste pedagogisch medewerkers op de groep zodat het kind erop kan rekenen dat er altijd een bekend gezicht aanwezig is.
- Goede communicatie tussen het kind en de pedagogisch medewerker voor de opbouw van een vertrouwensrelatie (Singer & Kleerekoper, 2010).

Een tweede onderdeel van een pedagogisch klimaat is de ontwikkelingsstimulering van een kind. Optimale ontwikkelingsstimulering van kinderen bestaat uit het bieden van:

- De mogelijkheid tot actief leren
- Leren door uitproberen en ontdekken
- Spelend leren stimuleren bij jonge kinderen
- De mogelijkheid tot kijken en imiteren
- Het leren door herhaling en rituelen
- Het meehelpen en leren door meedoen
- Het woorden geven aan ervaringen. Hiermee wordt bedoeld dat alles wat de pedagogisch medewerkers met de kinderen doen begeleid wordt door taal. Door met de kinderen te praten leren jonge kinderen taal en gaan ze begrijpen waar bepaalde woorden voor staan.
- Door ervaringen op verschillende manieren te uiten en vorm te geven mogelijk te maken.

De bovenstaande punten moeten te alle tijde aangepast worden aan de leeftijd van het kind, het geslacht van het kind, aan sociale en culturele beperkingen en aangepast worden aan het ontwikkelingsstadium waar het kind zich in bevindt. Hiervoor is de inzet van de pedagogisch medewerkers en hun vaardigheden van groot belang

Naast de verzorging en de ontwikkelingsstimulering bestaat een goede pedagogische kwaliteit uit opvoeding. Binnen de opvoeding kan er een onderscheid gemaakt worden tussen functionele en intentionele opvoeding. De functionele opvoeding bestaat uit de dagelijkse omgang tussen het kind en de volwassene waarbij er sprake is van huis-tuin-en-keuken-dingen, de dagelijkse dingen waarbij een ouder of verzorger op een kind reageert. Onbewust zijn de volwassenen in de omgeving van een kind een belangrijk rolmodel voor hen. Daarnaast is er de intentionele opvoeding waarbij het gaat om een nadrukkelijke vorm van sturing. Het optreden van de volwassene is er dan op gericht het gedrag van kinderen te beïnvloeden of de ontwikkeling te sturen in een bepaalde richting.

Opvoeden is een specifieke vorm van interactie tussen het kind en de volwassene waarbij gewoonten, vaardigheden en inzichten worden overgedragen die het kind in staat stellen een eigen identiteit te ontwikkelen. Dit kan thuis gebeuren maar ook de pedagogisch medewerkers

op het kinderdagverblijf werken mee aan de opvoeding van een kind. Door bij elkaar aan te sluiten en samen te werken aan de opvoeding van een kind zorg je voor een goede pedagogische kwaliteit waarin een kind kan groeien (Nederlands Jeugd Instituut, 2012).

Optimale verzorging, ontwikkelingsstimulering en opvoeding wordt in het Pedagogisch Kader gespecificeerd in de volgende onderdelen:

De sfeer in de groep

Zowel in de Wet Kinderopvang als het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind zijn de rechten van kinderen op lichamelijke en emotionele veiligheid vastgelegd. Deze veiligheid moet binnen een groep gewaarborgd worden. Een kind dat zich veilig voelt, voelt zich goed en kan zich gaan ontwikkelen. De sfeer in de groep is belangrijk en bevat de volgende onderdelen:

- Er heerst structuur.
- De pedagogisch medewerkers hebben aandacht voor de kinderen.
- De pedagogisch medewerkers tonen positieve gevoelens richting de kinderen.
- In de ruimte hangt een prettige sfeer (Boogaard, Fukkink, Hoex, Schreuder, 2011; Singer & Kleerekoper, 2010).

De fysieke omgeving

'Een goed ingerichte groepsruimte werkt als een derde leidster' is al jaren een gezegde in de kinderopvang. Sommige groepen kunnen er rommelig uitzien en niet de uitstraling en het effect hebben dat nodig is om van meerwaarde te zijn terwijl dit wel erg belangrijk is.

Een ruimte die goed ingericht is nodigt kinderen uit tot spelen, ontdekken en gezellig samen of alleen zijn. Door een ruimte goed in te richten schep je de voorwaarden voor veiligheid, welzijn en leren van kinderen. Voor goede pedagogische kwaliteit worden onder fysieke omgeving de volgende onderdelen verstaan:

- Een goede indeling van de ruimte.
- Voldoende, beschikbare en uitdagende materialen
- Een juiste variatie in materialen (Boogaard, Fukkink, Hoex, Schreuder, 2011; Singer & Kleerekoper, 2010).

Emotionele ondersteuning

Door herhaalt positief contact tussen het kind en de pedagogisch medewerker ontstaat er een vertrouwde relatie. De kinderen weten op een gegeven moment wat ze aan de pedagogisch medewerker hebben en er ontstaat een emotionele band. Om deze situatie te creëren in de groep moet er van de volgende onderdelen sprake zijn:

- Er wordt goed gereageerd op signalen van de kinderen.
- De pedagogisch medewerkers reageren op/met non-verbaal gedrag.
- De pedagogisch medewerkers prijzen, belonen en moedigen de kinderen aan.
- De pedagogisch medewerkers hebben een juiste houding en afstand (Boogaard, Fukkink, Hoex, Schreuder, 2011; Singer & Kleerekoper, 2010).

Respect voor autonomie

Kinderen kunnen volledig opgaan in waar ze mee bezig zijn. Door te spelen leren ze nieuwe dingen waarbij ze een hoop doorzettingsvermogen hebben. Als het even niet meezit proberen ze het op een andere manier. Er is sprake van totale betrokkenheid. Kinderen leren met hun handen, hoofd en hart. Om dit tot stand te kunnen brengen moeten de volgende zaken worden nagestreefd voor een goede pedagogische kwaliteit:

- Kinderen kunnen zelf doen en ervaren.

- Kinderen kunnen ongestoord spelen.
- Er is sprake van herhaling.
- Pedagogisch medewerkers geven woorden aan ervaringen .
- Pedagogisch medewerkers tonen geduld (Boogaard, Fukkink, Hoex, Schreuder, 2011; Singer & Kleerekoper, 2010).

Structuur en grenzen stellen

Binnen de groep hebben alle kinderen hun eigen ritme. De een heeft meer slaap nodig, de ander meer activiteiten om de overvloed aan energie kwijt te raken. Er moet een dagprogramma zijn dat aansluit bij de individuele verschillen maar het dagprogramma moet ook regelmaat en vastigheid geven. Een goede pedagogische kwaliteit bevat op dit gebied de volgende onderdelen:

- Er is een duidelijk dagritme.
- Pedagogisch medewerkers zijn duidelijk en consequent.
- Er wordt uitleg gegeven over wat er gaat gebeuren.
- Er wordt gezorgd voor evenwicht en vrijheid (Boogaard, Fukkink, Hoex, Schreuder, 2011; Singer & Kleerekoper, 2010).

Informatie en uitleg geven

Omdat ieder kind zijn eigen tempo heeft als het gaat om zijn of haar ontwikkeling is het belangrijk dat daar rekening mee wordt gehouden door de pedagogisch medewerkers. Sensitieve responsiviteit betekent dat de pedagogisch medewerkers gevoelig zijn voor wat een kind bezig houdt. Het is belangrijk dat zij signalen oppikken en daarop reageren. Het is belangrijk voor de kwaliteit van de relatie tussen het kind en de pedagogisch medewerker en een belangrijk onderdeel van een goede pedagogische kwaliteit. De volgende onderdelen horen hierbij:

- De pedagogisch medewerkers stemmen af op de aandacht van het kind
- De pedagogisch medewerkers stemmen de activiteiten af op het kind.
- De pedagogisch medewerkers stemmen het niveau af op het kind.
- De pedagogisch medewerkers zijn beknopt en duidelijk in hun uitleg (Boogaard, Fukkink, Hoex, Schreuder, 2011; Singer & Kleerekoper, 2010).

Het Pedagogisch Kader beschrijft de bovenstaande onderdelen als zaken die aanwezig moeten zijn voor een optimale pedagogische kwaliteit. Indien een kindercentrum zich hieraan houdt wordt er een klimaat geschept dat wij in Nederland zien als het juiste klimaat. Er zijn echter mensen die een andere mening hebben als het gaat om de juiste pedagogische kwaliteit. Zo beweert de evolutiepsycholoog Peter Gray dat de mogelijkheid voor kinderen om te spelen afneemt. Hierbij gepaard gaan volgens hem de afname van empathie en de toename van narcisme bij kinderen. Empathie verwijst naar het vermogen en de wil om dingen te bekijken door de ogen van een ander en te voelen wat diegene voelt. Narcisme verwijst naar een overtrokken zelfbewustzijn, in combinatie met een gebrek aan aandacht voor anderen (Gray, 2013).

Omdat kinderspel steeds verder aan banden is gelegd en wordt gestuurd door wat wij denken dat juist is voor een kind zijn volgens Peter Gray de psychische problemen bij kinderen toegenomen. Sociale vaardigheden kunnen kinderen niet leren op school of in een kindercentrum. Kinderen leren de belangrijkste levenslessen tijdens spel. In Massachusetts in de Verenigde Staten staat een alternatieve school die in niets lijkt op een school zoals wij hem kennen. De leerlingen op deze school mogen de hele dag doen wat ze willen, zolang ze maar geen schoolregels overtreden. Deze school bestaat al meer dan 45 jaar en levert leerlingen af

die het prima doen in de wereld. Dit komt volgens Peter Gray doordat deze leerlingen alle vrijheid krijgen om te spelen en daarbij te leren wat zij willen leren en nodig hebben (Gray, 2013).

Geheel in overeenstemming met de theorie van Karl Groos leren de leerling zichzelf de vaardigheden aan die hoog staan aan geschreven in de samenleving waar het kind in opgroeit en die uitzicht bieden op een goede baan en een aangenaam leven. De theorie van de Duitse filosoof en natuurwetenschapper Karl Groos beschrijft namelijk dat alle zoogdieren spelen en dit doen om de vaardigheden die ze nodig hebben om te overleven en zich voort te planten te leren. Zij passen hun spel aan de omgeving aan waar ze in opgroeien en de vaardigheden die zij nodig hebben. Zo zie je in het spel van leeuwenwelpjes terug dat ze elkaar besluipen, bespringen en najagen terwijl je in het spel van zebrajongen terugziet dat ze vluchten en elkaar ontwijken (Gray, 2013).

Spelen is volgens Peter Gray en Karl Groos nodig om kinderen de levenslessen te leren die ze nodig hebben. Het verschil met spel zoals wij dat in Nederland kennen is dat het geheel vrijblijvend moet zijn ten alle tijden, kinderen altijd zelf mogen bepalen met wie ze willen spelen en met wat en dat kinderen binnen hun spel altijd zelf hun problemen oplossen. Het belangrijkste verschil is dat er geen volwassenen zijn die op wat voor manier dan ook het spel beïnvloeden. Kinderen kunnen beginnen met spelen wanneer ze willen en stoppen wanneer zij willen (Gray, 2013).

In Nederland denken we nog niet zo vrij over spel en kennen we binnen het onderwijs en de kinderopvang pedagogisch beleid. Dit pedagogisch beleid beschrijft hoe het pedagogische klimaat binnen een school of kindercentrum eruit zou moeten zien. In het geval van de kinderopvang wordt pedagogische kwaliteit beschreven aan de hand van het Pedagogisch Kader. Omdat het Pedagogisch Kader de standaard is in Nederland meten we in het geval van dit onderzoek de pedagogische kwaliteit binnen Kindercentrum Eigen-Wijs aan dit kader.

De invloed van pedagogische kwaliteit op een kind

Als er pedagogische kwaliteit is binnen een kinderdagverblijf dan kan een kind al spelend de grote mensenwereld leren kennen. Kinderen hebben zelf een hele actieve rol in hun ontwikkeling. Ze zijn van nature gericht op contact met anderen en het verkennen van hun omgeving. Elk kind is in principe geïnteresseerd in alles wat er om hem heen gebeurt en heeft behoefte aan het ontdekken en verkennen van deze wereld (Berding, 2005).

Vertrouwen is de basis voor het verkennen van de wereld. Als er binnen een kinderdagverblijf een klimaat heerst dat vertrouwen uitstraalt dan voelt een kind zich vrij te bewegen en te ontdekken. Tevens is vertrouwen in zichzelf erg belangrijk en dat kan onder andere door de pedagogisch medewerkers en de kwaliteit op de groep worden geschapen. Vertrouwen in zichzelf geeft het kind de mogelijkheid nieuwe dingen uit te proberen en indien het niet gelijk lukt om vol te houden.

Het is ook belangrijk dat een kind vertrouwen heeft in andere mensen. Een kind moet erop kunnen vertrouwen dat volwassenen hem steunen wanneer dat nodig is. Indien dit zo is staat een kind open voor nieuwe informatie en ideeën en zal hij ook hulp durven vragen als iets niet lukt (Berding, 2005).

De eerste drie levensjaren van een kind zijn vanuit een bepaald opzicht te beschouwen als de meest belangrijke periode in het leven van een kind. De hersenen groeien in deze periode het snelst en het meest. De ervaringen die een kind in deze periode opdoet zijn bepalend voor de verdere ontwikkeling van een kind. Of een kind dus wel of geen gevoel van welbevinden

heeft is in deze periode van groot belang. Welbevinden houdt in dat een kind genoeg vertrouwen heeft in zichzelf en anderen om hem heen om de wereld te willen ontdekken. Het welbevinden en opdoen van positieve ervaringen zorgt ervoor dat er stoffen vrij komen die in de hersenen hersenencellen met elkaar verbinden, waardoor de hersenen groeien. Het creëren van een goede pedagogische kwaliteit waarin een kind vertrouwen kan hebben in de mensen om hem of haar heen en waar hij of zij zich binnen welbevindt is dus van groot belang voor de verdere ontwikkeling van een kind (Haze, 2012).

Zoals eerder geschreven is leren jonge kinderen door te spelen en te ervaren. Jonge kinderen pakken iets op, voelen aan spullen, ze duwen het om of ze kijken of ze het in hun mond kunnen stoppen. Door op zo'n manier bezig te zijn met alles om hen heen krijgen ze een steeds verfijndere kennis van wat ze kunnen doen en wat er gebeurt als ze iets doen. Spelen kan soms lijken op tijdverdrijf maar is voor kinderen erg belangrijk. Het is zelfs zo belangrijk dat spelen door de United Nations High Commission for Human Rights als recht van een kind is vastgelegd. Via spel ontwikkelt een kind zich op het cognitieve, sociaal-emotionele en psychische gebied. Het is daarom ook van groot belang dat kinderen de mogelijkheid tot spelen krijgen en dat er genoeg speelmateriaal is binnen een kinderdagverblijf (Ginsburg, 2007).

Naast het contact met de volwassene is binnen de pedagogische kwaliteit het contact met leeftijdsgenoten erg belangrijk. Kinderen leren niet alleen van volwassenen maar ook van elkaar. Met elkaar spelen is niet alleen belangrijk voor de verstandelijke ontwikkeling van het kind maar ook voor het oefenen van sociale vaardigheden. Door samen te spelen leert een kind te delen, te wachten en elkaar dingen te gunnen. Tevens is het spelen met leeftijdsgenootjes een manier om bepaalde rollen te ontdekken zoals het spelen van vader en moedertje. In rollenspel zie je terug wat kinderen hebben leren kennen en daarin is de culturele verbondenheid van het kind goed terug te zien (Kohnstamm, 2009). Als spelen met elkaar binnen een kinderdagverblijf wordt gestimuleerd door de pedagogisch medewerkers maar ook door uitdagend speelgoed te hebben of door het lokaal in te delen in speelhoeken, dan zal dit bijdragen aan een betere pedagogische kwaliteit op de groep, in het belang van het kind.

De invloed van pedagogische kwaliteit verschilt per leeftijdscategorie. Kinderen die de buitenschoolse opvang bezoeken hebben verschillende leeftijden en de belangstelling van jongens en meisjes in die leeftijd loopt nogal uiteen. De buitenschoolse opvang is geen hangplek waar kinderen maar kunnen doen wat ze willen maar het is ook geen verlengde van school. Er is sprake van pedagogische kwaliteit waarbij de vrije tijd van kinderen niet te strak wordt georganiseerd. Het is belangrijk dat kinderen de buitenschoolse opvang ervaren als vrijetijdsbesteding, als een leuke tijd. Dit betekent niet dat elke kindervens ingewilligd wordt (Boogaard, Fukkink, Hoex, Schreuder, 2011).

Als de pedagogische kwaliteit optimaal is heeft dit een goed pedagogisch klimaat tot gevolg waarin kinderen zich goed voelen, waarin er sprake is van vertrouwen, welbevinden en waarin een kind goed contact heeft met de pedagogisch medewerkers en leeftijdsgenootjes zodat hij of zij zich kan ontwikkelen.

Het pedagogische beleid van de organisatie BijDeHand

Aangezien BijDeHand zijn werk ziet als aanvulling op de opvoeding van de ouders hebben zij een duidelijk beeld van hoe de opvoedsituatie binnen de organisatie zou moeten zijn. Bij de benadering van kinderen gaat BijDeHand van de volgende uitgangspunten uit:

- Kinderen zijn uniek.

Elk kind is uniek en heeft zijn eigen kwaliteiten en een eigen karakter. Een kind gaat gedurende zijn tijd op het kinderdagverblijf door verschillende ontwikkelingsstadia heen en doet dit in zijn eigen tempo. De pedagogisch medewerkers sluiten aan bij de behoeften van het kind en begeleiden hem of haar daarin (BijDeHand, 2012).

- Kinderen hebben behoefte aan veiligheid.

Een van de basisbehoeften van een kind voor optimale ontwikkeling is dat een kind zich emotioneel veilig voelt. BijDeHand wil die veiligheid bieden door rust, structuur, een duidelijk dagritme, consequent gedrag van pedagogisch medewerkers en door pedagogisch medewerkers die zich goed kunnen inleven in het kind (BijDeHand, 2012).

- Kinderen zijn competent.

Kinderen leren door te spelen, ze ontwikkelen hiermee spraak, kennis, motoriek, creativiteit etc. Door veel speelmogelijkheden aan te bieden wil BijDeHand de ontwikkeling van kinderen stimuleren met als doel de kinderen zich te laten ontwikkelen tot zelfstandige, sociale en creatief denkende mensen (BijDeHand, 2012).

Het pedagogisch beleid geeft een algemeen beeld van hoe de organisatie BijDeHand aankijkt tegen het werken met kinderen. Per locatie is er door de locatiemanagers van de verschillende locaties een pedagogische werkwijze geschreven. Deze werkwijze beschrijft per locatie hoe er vorm wordt gegeven aan het pedagogische beleid.

4. Methodiek & Dataverwerking

4.1 De onderzoeksvorm

In het geval van dit onderzoek is er sprake van het evalueren van handelen en functioneren waarbij er een beoordeling is gegeven. Er is dus sprake van een kwalitatief onderzoek waarbij onderzocht is hoe de kwaliteit van iets is, in het geval van dit onderzoek de pedagogische kwaliteit bij kindercentrum Eigen-Wijs.

Het is goed om af en toe te onderzoeken of dat wat je wilt creëren ook daadwerkelijk is gelukt. Op basis van de uitkomst van het onderzoek kunnen aanbevelingen worden gegeven en nieuwe beslissingen worden genomen. Voor dit onderzoek geldt dat er gekeken is naar hoe de pedagogische kwaliteit is binnen het Kindercentrum Eigen-Wijs. Hierbij is gekeken hoe er gefunctioneerd is waarbij de waarde van iets is vastgesteld. Naast een kwalitatief onderzoek is er in het geval van dit onderzoek sprake van een evaluerend onderzoek (Donk & Lanen, 2013).

Om de onderzoeksvraag, in hoeverre voldoen de hele dagopvang en de buitenschoolse opvang van het Kindercentrum Eigen-Wijs aan de pedagogische kwaliteit die beschreven staat in het Pedagogisch Kader, te beantwoorden moesten in eerste instantie de deelvragen beantwoord worden.

De eerste deelvraag, wat is het belang van goede pedagogische kwaliteit, beschrijft waarom er naar pedagogische kwaliteit wordt gestreefd. Als duidelijk is waaruit goede pedagogische kwaliteit bestaat en wat het belang ervan is dan kan van daaruit bepaald worden of er van deze pedagogische kwaliteit sprake is. Ook voor het schrijven van een conclusie en aanbeveling was het van belang om te weten wat het doel is van een goede pedagogische kwaliteit.

De tweede deelvraag toetst of de pedagogische kwaliteit waar de locatiemanagers naar streven overeenkomt met wat het Pedagogisch Kader voorschrijft als een goede pedagogische kwaliteit. Dit is nagegaan door het houden van interviews met de locatiemanagers van de hele dagopvang en de buitenschoolse opvang. Vervolgens is gekeken in hoeverre de antwoorden van de locatiemanagers overeenkwamen met de pedagogische kwaliteit uit het Pedagogisch Kader. Het was van belang om dit te weten zodat gekeken kon worden of dat wat nagestreefd wordt in het Pedagogisch Kader ook is wat de locatiemanagers in hun beleid willen uitvoeren. Het interview met de locatiemanagers heeft eenmalig plaatsgevonden en zij zijn apart van elkaar geïnterviewd om beïnvloeding te voorkomen. Deze interviews hebben beide plaatsgevonden in de maand April.

De laatste twee deelvragen toetsen de huidige pedagogische kwaliteit op de locatie Eigen-Wijs. Aan de hand van de kwaliteitseisen uit het Pedagogisch Kader is een observatielijst opgesteld waarmee de kwaliteit getoetst is. De observaties hebben plaatsgevonden op de hele dagopvang en de buitenschoolse opvang van de locatie Eigen-Wijs. De hele dagopvang bestaat uit 4 groepen en de buitenschoolse opvang bestaat uit 1 grote groep met meerdere pedagogisch medewerkers. De groepen van de hele dagopvang zijn 2 keer een dagdeel geobserveerd zodat er sprake was van het observeren van verschillende situaties. De buitenschoolse opvang is 3 keer geobserveerd op verschillende dagen zodat ook hier verschillende situaties en meerdere pedagogisch medewerkers geobserveerd zijn. Deze observaties hebben allemaal plaatsgevonden in de maand Maart.

4.2 Databronnen

Om de informatie te krijgen die nodig was om de deelvragen te beantwoorden zijn verschillende databronnen gebruikt. Per deelvraag staat beschreven welke databronnen gebruikt zijn:

Deelvragen:	Databronnen:
Wat is het belang van een goede pedagogische kwaliteit?	Om deze deelvraag beantwoord te krijgen zijn literatuurbronnen bestudeerd.
Komt de beschreven pedagogische kwaliteit uit het Pedagogisch Kader overeen met wat de locatiemanagers van Kindercentrum Eigen-Wijs verstaan onder goede pedagogische kwaliteit?	In het geval van deze deelvraag waren de locatiemanagers van de hele dagopvang en de buitenschoolse opvang de bronnen waaruit de informatie kwam.
Voldoen de 4 groepen van de hele dagopvang van Kindercentrum Eigen-Wijs aan de kwaliteitseisen die het Pedagogisch Kader gesteld heeft met betrekking tot goede pedagogische kwaliteit?	Voor het onderzoeken van de pedagogische kwaliteit op de groepen van de hele dagopvang is gebruik gemaakt van het observeren van de dagelijkse praktijk. De databronnen die hierbij gebruikt werden zijn fysieke sporen (Michelbrink, 2010).
Voldoet de buitenschoolse opvang van Kindercentrum Eigen-Wijs aan de kwaliteitseisen die het Pedagogisch Kader gesteld heeft met betrekking tot goede pedagogische kwaliteit?	Voor het onderzoeken van de pedagogische kwaliteit op de groepen van de hele dagopvang is gebruik gemaakt van het observeren van de dagelijkse praktijk. De databronnen die hierbij gebruikt werden zijn fysieke sporen (Michelbrink, 2010).

4.3 Dataverzameltechnieken

Om de informatie uit de databronnen te halen zijn de volgende technieken gebruikt:

Deelvragen:	Dataverzameltechnieken:
Wat is het belang van een goede pedagogische kwaliteit?	Om de informatie uit de databron te halen zijn verschillende tekstbronnen bestudeerd. De dataverzameltechniek is in het geval van deze deelvraag literatuurstudie geweest.
Komt de beschreven pedagogische kwaliteit uit het Pedagogisch Kader overeen met wat de locatiemanagers van Kindercentrum Eigen-Wijs verstaan onder goede pedagogische kwaliteit?	Door het houden van een eenmalig, gestructureerd interview met beide locatiemanagers is de informatie verkregen die nodig is voor het beantwoorden van deze deelvraag. (voor het interview en de verantwoording van de vragen zie, 4.4 Verantwoording interview)
Voldoen de 4 groepen van de hele dagopvang van Kindercentrum Eigen-Wijs aan de kwaliteitseisen die het Pedagogisch Kader gesteld heeft met betrekking tot goede pedagogische kwaliteit?	De huidige situatie is door middel van observaties in kaart gebracht. Het ging om meervoudige en niet-participerende observaties aangezien de rol van buitenstaander wordt

	ingenomen en er niet actief deel wordt genomen aan de praktijk. Tevens was het een directe observatie in de dagelijkse praktijk is waargenomen wat er gebeurt en is de observatie gestructureerd . (voor een verantwoording van de observatielijst zie 4.5 Verantwoording observatielijst)
Voldoet de buitenschoolse opvang van Kindercentrum Eigen-Wijs aan de kwaliteitseisen die het Pedagogisch Kader gesteld heeft met betrekking tot goede pedagogische kwaliteit?	Ook hier is de huidige situatie door middel van observaties in kaart gebracht. Het ging om meervoudige en niet-participerende observaties aangezien de rol van buitenstaander wordt ingenomen en er niet actief deel wordt genomen aan de praktijk. Tevens was het een directe observatie in de dagelijkse praktijk is waargenomen wat er gebeurt en is de observatie gestructureerd . (voor een verantwoording van de observatielijst zie 4.5 Verantwoording observatielijst)

Na het verzamelen van de data zijn de gegevens geanalyseerd. De data uit de interviews zijn geanalyseerd met behulp van de analysemethode, horizontaal vergelijken en de data uit de observatielijsten zijn geanalyseerd aan de hand van de analysemethode, analyseren aan de hand van categorieën. Bij het analyseren van de interviews was het goed om gebruik te maken van de methode horizontaal vergelijken omdat de antwoorden op de open vragen naast elkaar staan. Zo was het eenvoudig om de antwoorden te vergelijken en de bevindingen te noteren. Voor het analyseren van de observaties is gebruik gemaakt van de analysemethode, analyseren aan de hand van categorieën. De observatielijst bestond al uit categorieën die konden worden gebruikt voor het onderverdelen van de informatie uit de observatielijst. Per categorie is er een samenvatting gemaakt van de tekstfragmenten en deze zorgden ervoor dat de deelvraag beantwoord kon worden. Na het analyseren van de data zijn de gegevens beschreven in het hoofdstuk Resultaten.

4.4 Verantwoording interview

Het interview is opgesteld aan de hand van de kwaliteitseisen uit het Pedagogisch Kader. Het Pedagogisch Kader beschrijft uit welke kwaliteitseisen pedagogische kwaliteit zou moeten bestaan. Per kwaliteitseis zijn vragen opgesteld die moeten toetsen hoe de locatiemanagers van de hele dagopvang en de buitenschoolse opvang werken aan het realiseren van deze kwaliteitseis. (voor het interview zie bijlage 2)

Op deze manier kon vervolgens gekeken worden of het beeld dat de locatiemanagers hebben van goede pedagogische kwaliteit overeenkomt met dat wat het Pedagogisch Kader voorschrijft.

4.5 Verantwoording observatielijst

De observatielijst is ontstaan na het lezen van het Pedagogisch Kader voor kinderen van 0 tot 4 jaar en het Pedagogisch Kader voor kinderen van 4 tot 13 jaar. Het Pedagogisch Kader beschrijft waar pedagogische kwaliteit uit bestaat (zie H. 3. Probleemstelling, Theoretisch Kader, Pedagogische kwaliteit). Deze punten zijn overgenomen in de observatielijst. Door dit

te doen kon er geobserveerd worden of er werd voldaan aan de zaken waar pedagogische kwaliteit uit bestaat. Omdat de observatielijst een beknopte omschrijving geeft van de punten die geobserveerd zijn worden deze punten verhelderd in bijlage 4.

4.6 Randvoorwaarden

Om het onderzoek goed uit te kunnen voeren moest er met een aantal randvoorwaarden rekening gehouden worden. Zo moest je als onderzoeker een aantal dagen per week beschikbaar zijn om het kindercentrum te bezoeken, het moest mogelijk zijn de groepen te bezoeken voor observaties, er moest een ruimte zijn waar gewerkt kon worden aan het uitwerken van de verslagen, er moest tijd vrijgemaakt worden voor begeleiding vanuit de organisatie en er moest een mogelijkheid zijn om gebruik te maken van apparaten, materialen en bronnen. Aan deze randvoorwaarden zijn voldaan door goede afspraken te maken met de organisatie. Zo was er de beschikbaarheid over een ruimte waar gewerkt kon worden, was er alle tijd en ruimte om de groepen te bezoeken, konden alle bronnen die nodig waren gebruikt worden, zoals beleidsstukken en documenten en werd er op een vast tijdstip elke week de voortgang van het onderzoek besproken met mijn begeleider. Door duidelijke afspraken en het bewust zijn van de randvoorwaarden is voorkomen dat het onderzoek in een later stadium is vastgelopen.

4.7 Validiteit & betrouwbaarheid

Belangrijk was dat er met dit onderzoek gemeten werd wat er gemeten zou moeten worden. Om voor validiteit te zorgen moest het onderzoek leiden tot een bruikbare oplossing van het praktijkprobleem. In het geval van dit onderzoek is het praktijkprobleem het feit dat er binnen Kindercentrum Eigen-Wijs geen beeld was van de pedagogische kwaliteit. Een bruikbare oplossing hiervoor was een onderzoek naar de pedagogische kwaliteit met als product een aantal aanbevelingen voor de locatiemanagers die zij kunnen gebruiken om eventueel de pedagogische kwaliteit te verbeteren.

Om de validiteit te verhogen werd gedurende het onderzoek wekelijks overleg gehouden met de locatiemanagers van Kindercentrum Eigen-Wijs. Ook werden de pedagogisch medewerkers van de locatie op de hoogte gehouden van het onderzoek. Op deze manier werd er voldaan aan democratische en dialogische validiteit.

Om de validiteit te waarborgen zijn meerdere observaties uitgevoerd. Elke groep van de hele dagopvang is twee keer geobserveerd op verschillende dagen en op verschillende dagdelen. Ook op de buitenschoolse dagopvang werd er meerdere keren geobserveerd om voor spreiding te zorgen. Door meerdere keren te observeren op verschillende momenten is er voor gezorgd dat alles wat gemeten moest worden daadwerkelijk gemeten werd (Donk & Lanen, 2013).

Met dit onderzoek is gestreefd naar betrouwbaarheid. Hiermee wordt bedoeld dat er bij eventuele herhaling van dit onderzoek gestreefd wordt naar het opleveren van zo goed als dezelfde onderzoeksresultaten. De resultaten van dit onderzoek zijn zo min mogelijk door toevalligheden verstoord. De observaties zijn opgesteld aan de hand van de kwaliteitseisen van het Pedagogisch Kader. Ze zijn op vooraf vastgestelde tijden gehouden om verstoring te voorkomen. Door de observaties op deze manier op te stellen en uit te voeren is er bij elke groep op dezelfde zaken gelet en was het mogelijk om zo betrouwbaar mogelijke conclusies te trekken. Ook de interviews zijn apart van elkaar gehouden. Zo was er geen sprake van beïnvloeding. Tevens is het interview zo gestructureerd mogelijk gehouden zodat de resultaten van de interviews goed vergeleken konden worden. Door op deze manier te werk te gaan is de betrouwbaarheid van het onderzoek gewaarborgd (Donk & Lanen, 2013).

5. Resultaten

Na het uitvoeren van de interviews en observaties en na het bestuderen van de literatuur wordt in dit hoofdstuk het resultaat hiervan gepresenteerd. Dit gebeurt per deelvraag en geeft weer wat na het analyseren van de data de belangrijkste bevindingen zijn.

5.1 Het belang van pedagogische kwaliteit

Wat is het belang van een goede pedagogische kwaliteit?

Pedagogische kwaliteit is van groot belang voor het kind. De eerste drie levensjaren van een kind zijn te beschouwen als de meest belangrijke periode in het leven van een kind. De hersenen groeien in deze periode het snelst en het meest. De ervaringen die een kind in deze periode opdoet zijn bepalend voor de verdere ontwikkeling van het kind. Of een kind wel of geen gevoel van welbevinden heeft is in deze periode van groot belang. Welbevinden houdt in dat een kind genoeg vertrouwen heeft in zichzelf en anderen om hem heen om de wereld te willen ontdekken (Haze, 2012).

Het welbevinden en opdoen van positieve ervaringen zorgt ervoor dat er stoffen vrij komen die in de hersenen hersenencellen met elkaar verbinden, waardoor de hersenen groeien. Het creëren van een goede pedagogische kwaliteit waarin een kind vertrouwen kan hebben in de mensen om hem of haar heen en waar hij of zij zich binnen welbevindt is van groot belang voor de verdere ontwikkeling van een kind (Berding, 2005).

Als de pedagogische kwaliteit binnen de hele dagopvang en de buitenschoolse opvang optimaal is heeft dit een goed pedagogisch klimaat tot gevolg. Binnen dit klimaat voelen de kinderen zich goed, is er sprake van vertrouwen, heeft een kind goed contact met de pedagogisch medewerkers en leeftijdsgenootjes en is er sprake van welbevinden zodat hij of zij zich kan ontwikkelen (Singer & Kleerekoper, 2010).

Het belang van goede pedagogische kwaliteit is groot en daarom moeten de volgende deelvragen inzicht geven in hoe de pedagogische kwaliteit is binnen kindercentrum Eigen-Wijs.

5.2 Overeenkomsten tussen de werkwijze en het Pedagogisch Kader

Komt de beschreven pedagogische kwaliteit uit het Pedagogisch Kader overeen met wat de locatiemanagers van Kindercentrum Eigen-Wijs verstaan onder goede pedagogische kwaliteit?

Pedagogische kwaliteit

Het Pedagogisch Kader beschrijft pedagogische kwaliteit als een optimale verzorging, ontwikkelingsstimulering en opvoeding van kinderen. Er is sprake van pedagogische kwaliteit als kinderen zich veilig voelen en er sprake is van welbevinden bij het kind. Hiervoor is een goede sfeer, een goede fysieke ruimte, de juiste emotionele ondersteuning, respect voor autonomie bij kinderen, een duidelijke structuur en grenzen en een juiste manier van uitleg en informatie geven nodig (Boogaard, Fukkink, Hoex, Schreuder, 2011; Singer & Kleerekoper, 2010).

Op de vraag wat de locatiemanagers verstaan onder pedagogische kwaliteit werd door beide locatiemanagers geantwoord dat er aangesloten moet worden bij de behoeften en ontwikkeling van het kind. Daarnaast werd door beide locatiemanagers aangegeven dat de

zorg voor pedagogische kwaliteit afhankelijk is van de manier van werken van de pedagogisch medewerkers. “ Alleen wanneer de pedagogisch medewerker aansluit bij de behoefte van het kind kan er sprake zijn pedagogische kwaliteit”, zo zeggen beide locatiemanagers.

Sfeer

Een van de onderdelen van een goede pedagogische kwaliteit is een goede sfeer op de groep. Volgens het Pedagogisch Kader is hier sprake van als er in de ruimte een prettige sfeer hangt, als er sprake is van structuur, als er aandacht is voor de kinderen en als pedagogisch medewerkers positieve gevoelens tonen richting de kinderen (Boogaard, Fukkink, Hoex, Schreuder, 2011; Singer & Kleerekoper, 2010).

Volgens de locatiemanagers is er sprake van een goede sfeer wanneer kinderen zich goed voelen. Dit is volgens hen te zien aan het gedrag van een kind. Een kind dat zich goed voelt komt met vragen naar de pedagogisch medewerkers en speelt, lacht en praat vrijuit met leidsters en andere kinderen. “ Er moet sprake zijn van vertrouwen, zonder vertrouwen in elkaar en de omgeving is er geen sprake van welbevinden bij de kinderen ” zo geven de respondenten aan. Beide locatiemanagers zijn het erover eens dat kinderen zich veilig en vertrouwd moeten voelen, pas dan is er sprake van een goede sfeer.

Het zorgen voor de juiste sfeer op de groep is de eindverantwoordelijkheid van de locatiemanagers. Zij geven aan de juiste sfeer te creëren door ervoor te zorgen dat de pedagogisch medewerkers het juiste voorbeeld zijn voor kinderen. Alleen het juiste voorbeeld zijn is echter niet genoeg, er moet gezorgd worden voor duidelijke regels voor de kinderen waarbinnen ze zich vrij kunnen bewegen.

Fysieke ruimte

Als het gaat om de fysieke ruimte is het volgens het Pedagogisch Kader van belang dat de ruimte uitnodigt tot spelen en dat kinderen zich veilig kunnen voelen in de ruimte. Voor een optimale ruimte moet er sprake zijn van een goede indeling van de ruimte als het gaat op lig, loop- en speelruimte, er moet voldoende beschikbaar en uitdagend materiaal zijn en er moet een juiste variatie in materiaal zijn (Boogaard, Fukkink, Hoex, Schreuder, 2011; Singer & Kleerekoper, 2010).

Beide locatiemanagers noemen tijdens het interview het belang van de fysieke ruimte. Volgens hen moet de ruimte in het teken staan van de ontwikkeling van het kind. Alle materialen moeten aanwezig zijn om de ontwikkeling te bevorderen. Hieronder verstaan de locatiemanagers dat er voldoende buitenruimte is, er voldoende materiaal is ter ontwikkeling van de fijne en grove motoriek van kinderen maar dat er ook materiaal is om mee te knutselen of rollenspellen mee te doen. “ Het liefst zie ik zoveel mogelijk vrij materiaal zoals zand, klei, bladeren en water. Dit materiaal prikkelt de fantasie van het kind en daagt uit tot ontdekking ” zo zeggen de locatiemanagers.

Door het belang van een goede ingerichte ruimte te bespreken met de kinderen (in de vorm van kindparticipatie) en de pedagogisch medewerkers proberen zij een goede fysieke ruimte te creëren. Daarnaast kunnen in overleg met de locatiemanagers materialen worden aangeschaft indien dat nodig is.

Emotionele ondersteuning

Zonder emotionele ondersteuning is er volgens het Pedagogisch Kader geen sprake van een goede pedagogische kwaliteit. Emotionele ondersteuning is nodig om een vertrouwensrelatie

te laten ontstaan tussen het kind en de pedagogisch medewerkers. Als er sprake is van een dergelijke band voelt een kind zich vrij om te ontdekken en te ontwikkelen.

Om tot emotionele ondersteuning te komen moet er goed gereageerd worden op signalen van de kinderen, er moet gereageerd worden op- en met non-verbaal gedrag, er moet sprake zijn van het prijzen en aanmoedigen van kinderen en de pedagogisch medewerkers moeten een juiste houding en afstand hebben (Boogaard, Fukkink, Hoex, Schreuder, 2011; Singer & Kleerekoper, 2010).

Beide locatiemanagers verstaan onder emotionele ondersteuning dat er een veilig gevoel gecreëerd wordt bij de kinderen. Door kinderen altijd serieus te nemen en door goed te luisteren en kijken naar een kind moet dit ontstaan. Dit is een belangrijke taak van de pedagogisch medewerkers. “ Kinderen moeten het gevoel hebben dat alles bespreekbaar is en de pedagogisch medewerkers moeten dit gevoel creëren door alles wat het kind doet of zegt serieus te nemen ” zo geven de locatiemanagers beide aan.

De locatiemanagers proberen te zorgen voor de juiste emotionele ondersteuning door in vergaderingen te overleggen hoe het team het beste de kinderen emotioneel kan ondersteunen.

Respect voor autonomie

Respect hebben voor de autonomie van kinderen is erg belangrijk. Het Pedagogisch Kader schrijft uitgebreid over het respect dat er moet zijn voor ieder kind zijn interesses, ontwikkeling en eigenschappen. Om dit te bereiken moet er sprake zijn van het geven van woorden aan ervaringen en het tonen van geduld door pedagogisch medewerkers maar er moet ook voor gezorgd worden dat kinderen iets zelf kunnen doen en ervaren, ongestoord kunnen spelen en dat er sprake is van herhaling (Boogaard, Fukkink, Hoex, Schreuder, 2011; Singer & Kleerekoper, 2010).

Als het gaat om respect voor autonomie vinden de locatiemanagers dat de pedagogisch medewerkers altijd beschikbaar moeten zijn voor het kind, zij zijn er voor de kinderen.

Zo geven de locatiemanagers aan dat “ Kinderen mogen zijn wie ze willen zijn en dat domme vragen niet bestaan. De behoefte en wensen van de kinderen staan altijd centraal ”.

Beide locatiemanagers geven aan dat er goed gekeken, geluisterd en geobserveerd moet worden door de pedagogisch medewerkers zodat bekend is hoe er aangesloten kan worden bij wat een kind nodig heeft.

Structuur en duidelijke grenzen

Ondanks dat kinderen hun eigen ritme hebben bestaat een goede pedagogische kwaliteit volgens het Pedagogisch Kader uit structuur en duidelijke grenzen. Hieronder wordt verstaan dat er sprake is van een duidelijk dagritme, uitleg over wat er gaat gebeuren, duidelijkheid en consequentheid van de pedagogisch medewerkers en er moet gezorgd worden voor evenwicht en vrijheid (Boogaard, Fukkink, Hoex, Schreuder, 2011; Singer & Kleerekoper, 2010).

De locatiemanagers verstaan onder structuur en duidelijke grenzen dat er sprake is van continue interactie tussen de pedagogisch medewerkers en de kinderen en dat er duidelijke regels zijn voor de kinderen. Indien deze worden overschreden wordt besproken waarom dit niet mag. “ Samen met de kinderen van de buitenschoolse opvang worden de regels bepaald die er gelden. Bij het overtreden van de regels wordt dit besproken en wordt er op een open manier over gesproken ” geeft de locatiemanager van de buitenschoolse opvang aan.

Door in teamvergaderingen te bespreken wat de structuur zou moeten zijn en welke grenzen aangehouden worden, zorgen de locatiemanagers dat er door het team op de juiste manier wordt gehandeld.

Informatie en uitleg geven

Omdat ieder kind zijn eigen tempo heeft als het gaat om zijn of haar ontwikkeling is het belangrijk dat daar rekening mee wordt gehouden door de informatie en uitleg te geven die het kind nodig heeft. Dit laatste onderdeel van pedagogische kwaliteit wordt in het Pedagogisch Kader beschreven als de taak van de pedagogisch medewerkers om af te stemmen op de aandacht, activiteiten en het niveau van het kind. En daarnaast moeten zij zo beknopt en duidelijk mogelijk zijn in hun uitleg (Boogaard, Fukkink, Hoex, Schreuder, 2011; Singer & Kleerekoper, 2010).

Met betrekking tot informatie en uitleg geven wordt door de locatiemanagers aangegeven dat zowel op de dagopvang als de buitenschoolse opvang gecommuniceerd wordt op het niveau van het kind. Hierbij wordt er door middel van praten met de kinderen duidelijk gemaakt wat er van hen verwacht wordt. “Zodra er sprake is van goede informatieoverdracht en een duidelijke uitleg naar kinderen toe kan de vertrouwensband tussen de pedagogisch medewerker en het kind groeien ” zo zijn de locatiemanagers met elkaar eens. Daarnaast is in beide gevallen van belang dat er met de kinderen gesproken wordt over wat er gaat gebeuren zodat de kinderen weten waar ze aan toe zijn.

Er kan geconcludeerd worden dat wat het Pedagogisch Kader verstaat onder pedagogische kwaliteit overeenkomt met wat de locatiemanagers hieronder verstaan. De locatiemanagers gaven beiden aan dat zij pedagogische kwaliteit nastreven waarbij er sprake is van aansluiten bij de behoeften en ontwikkeling van de kinderen.

Als het gaat om de onderdelen emotionele ondersteuning, respect voor autonomie en structuur en duidelijke grenzen van pedagogische kwaliteit zijn er een aantal zaken niet genoemd door de locatiemanagers. Toen er gevraagd werd naar wat zij verstaan onder emotionele ondersteuning ontbrak het prijzen en aanmoedigen van kinderen als onderdeel van emotionele ondersteuning. Op het gebied van respect voor autonomie bij kinderen werd er niet gesproken over ongestoord spelen bij kinderen en op het gebied van structuur en grenzen werd het dagritme als onderdeel niet benoemd als onderdeel bij de buitenschoolse opvang. Op deze drie onderdelen na is alles genoemd en het algemene beeld wat er bij de locatiemanagers is van pedagogische kwaliteit komt overeen met wat er in de Pedagogische Kaders wordt geschreven.

De volgende twee deelvragen hebben inzicht gegeven in de pedagogische kwaliteit van de dagopvang en de buitenschoolse opvang en de resultaten hiervan worden beschreven in de volgende paragrafen.

5.3 De pedagogische kwaliteit op de hele dagopvang

Voldoen de vier groepen van de hele dagopvang van Kindercentrum Eigen-Wijs aan de kwaliteitseisen die het Pedagogisch Kader gesteld heeft met betrekking tot goede pedagogische kwaliteit?

Al eerder is vastgesteld dat pedagogische kwaliteit bestaat uit een goede sfeer, een goede fysieke ruimte, de juiste emotionele ondersteuning, respect voor autonomie bij kinderen, een duidelijke structuur en grenzen en een juiste manier van uitleg en informatie geven (Boogaard, Fukkink, Hoex, Schreuder, 2011; Singer & Kleerekoper, 2010).

Deze indeling komt terug in de observatielijst die gebruikt is voor het observeren van de groepen met als doel het beantwoorden van deze deelvraag. Per onderdeel wordt beschreven in hoeverre de hele dagopvang hieraan voldoet.

Sfeer

Op het gebied van sfeer wordt er in het Pedagogisch Kader beschreven dat er sprake moet zijn van duidelijke structuur in de groep, van aandacht voor de kinderen, van het tonen van positieve gevoelens van de pedagogisch medewerkers richting de kinderen en er moet sprake zijn van een prettige sfeer in de ruimte (Boogaard, Fukkink, Hoex, Schreuder, 2011; Singer & Kleerekoper, 2010).

De vier groepen van de hele dagopvang zorgen op dit gebied dat er sprake is van de juiste sfeer. Er zijn geen opvallende of afwijkende zaken geconstateerd tijdens de observaties. Aan deze categorie wordt door de groepen voldaan.

Fysieke omgeving

De fysieke omgeving houdt volgens het Pedagogisch Kader in dat er sprake is van een goed ingerichte ruimte die kinderen uitnodigt tot spelen, ontdekken en gezellig samen zijn. Door de ruimte goed in te richten schep je de voorwaarden voor veiligheid, welzijn en leren van kinderen. Voor een goede fysieke omgeving moet er sprake zijn van een goede indeling van de ruimte als het gaat om speelhoeken, zitplaatsen en lig en-loopruimte, er moet voldoende beschikbaar en uitdagend materiaal aanwezig zijn en er moet sprake zijn van een juiste variatie in materialen (Boogaard, Fukkink, Hoex, Schreuder, 2011; Singer & Kleerekoper, 2010).

Na de observaties blijkt dat wat betreft de inrichting van het lokaal opvalt dat er een groep is die een kleine tafel heeft voor gezamenlijke activiteiten terwijl het hier gaat om een grote groep waar dagelijks 18 kinderen opgevangen zouden moeten kunnen worden. Tevens was er bij deze groep geen babyhoek aanwezig op het moment van beide observaties.

Als het gaat om de materialen die aanwezig moeten zijn in de groep en de variatie in materialen is het opvallend dat er een groep is waar materialen geen vaste plek hebben. Speelgoed wordt door pedagogisch medewerkers en de kinderen niet opgeruimd op een vaste plek.

Wat betreft de variatie in speelgoed en materiaal is het opvallend dat alle groepen voldoende materialen hebben dat bevorderlijk is voor de fijne en grove motoriek en dat er in alle groepen voldoende knutselmateriaal aanwezig is. Materiaal wat rollenspel en fantasiespel uitlokt is op een van de groepen niet aanwezig.

Wat leuk was om te zien is dat er op twee groepen dieren aanwezig waren die te maken hadden met het thema van dat moment. Het ging om kikkervisjes, rupsen en vlinders.

Emotionele ondersteuning

Naast een goede sfeer en een goede fysieke omgeving is emotionele ondersteuning van groot belang als onderdeel van pedagogische kwaliteit. Emotionele ondersteuning zorgt voor een band tussen de pedagogisch medewerkers en het kind. Deze band is van groot belang voor het welbevinden van een kind. Zonder een gevoel van welbevinden kan een kind zich niet ontwikkelen. Volgens het Pedagogisch Kader bestaat emotionele ondersteuning uit het reageren op signalen van de kinderen, het reageren op en met (non)verbaal gedrag, het prijzen en aanmoedigen van de kinderen en het hebben van de juiste houding en afstand als pedagogisch medewerker (Boogaard, Fukkink, Hoex, Schreuder, 2011; Singer & Kleerekoper, 2010).

Onder het reageren op (non)verbaal gedrag wordt onder andere verstaan dat kinderen bij communicatie worden aangekeken en dat de pedagogisch medewerkers zoveel mogelijk met

de kinderen communiceren op dezelfde ooghoogte. Dit is van belang voor een betere communicatie. Bij de observaties is gebleken dat de kinderen door de pedagogisch medewerkers gemiddeld 3 keer niet zijn aangekeken bij contact en dat er gemiddeld 3.1 keer op ooghoogte van het kind is gecommuniceerd terwijl dit 4 keer had kunnen worden gedaan door de pedagogisch medewerkers.

Respect voor autonomie

Binnen een goede pedagogische kwaliteit is er sprake van respect voor autonomie. Hier wordt onder verstaan dat kinderen eigen keuzes maken en deze worden geaccepteerd door de omgeving. Daarnaast is het van belang dat kinderen de ruimte krijgen om deze keuzes te maken en hier ongestoord mee aan de slag kunnen. Om deze situatie te creëren binnen een kindercentrum moet er sprake zijn van het tonen van geduld door de pedagogisch medewerkers, het woorden geven aan ervaringen door pedagogisch medewerkers, het zelf laten doen en ervaren door de kinderen, het ongestoord kunnen spelen door de kinderen en er moet sprake zijn van herhaling (Boogaard, Fukkink, Hoex, Schreuder, 2011; Singer & Kleerekoper, 2010).

Als het gaat om ongestoord kunnen spelen blijkt na de observaties dat in alle gevallen dat er buiten gespeeld wordt kinderen zelf kiezen wat ze gaan doen. Dit betekent dat wat de kinderen doen wel aansluit bij hun interesse maar niet altijd bij hun ontwikkelingsniveau. Bij een groepsactiviteit als voorlezen viel bij alle groepen op dat dit met de gehele groep gedaan werd. Niet alle kinderen letten hierbij op omdat het niet aansluit bij hun interesse of hun ontwikkelingsniveau.

De moeilijkheidsgraad van een activiteit wordt in vier van de acht gevallen bepaald door het kind zelf en in drie van de vier gevallen zijn de geplande activiteiten door de pedagogisch medewerkers niet aangepast aan de moeilijkheidsgraad die past bij de leeftijd en het ontwikkelingsniveau van het kind.

In een van de groepen is tijdens de observaties gezien dat knutselactiviteiten zijn aangepast aan het ontwikkelingsniveau van het kind. Deze aanpassing is te zien aan de keuze in materiaal en aangepast aan wat het kind kan. In dit geval wordt er ook rekening gehouden met de moeilijkheidsgraad.

Structuur bieden en grenzen stellen

Op het gebied van het bieden van structuur en het stellen van grenzen is het belangrijk dat er sprake is van een duidelijk dagritme voor de kinderen. Zij hebben dit nodig omdat ze behoefte hebben aan regelmaat en vastigheid. Kinderen kunnen geen klok kijken maar begrijpen wel dat na het buitenspelen er gegeten gaat worden. Door een duidelijke structuur en duidelijke grenzen weten kinderen waar ze aan toe zijn. Het onderdeel structuur en grenzen stellen bestaat uit het duidelijk en consequent zijn van pedagogisch medewerkers, het geven van uitleg over wat er gaat gebeuren door pedagogisch medewerkers, het zorgen voor evenwicht en vrijheid en het hebben van een goed dagritme. Op alle groepen worden aan deze onderdelen voldaan (Boogaard, Fukkink, Hoex, Schreuder, 2011; Singer & Kleerekoper, 2010).

Uitleg en informatie geven

Omdat ieder kind zijn eigen tempo heeft als het gaat om zijn of haar ontwikkeling is het belangrijk dat daar rekening mee wordt gehouden door de pedagogisch medewerkers. Sensitieve responsiviteit betekent dat de pedagogisch medewerkers gevoelig zijn voor wat een kind bezighoudt. Het is belangrijk dat zij signalen oppikken en daarop reageren. Uitleg en

informatie geven is daarom een belangrijk onderdeel van de pedagogische kwaliteit. Bij het onderzoeken van dit onderdeel is gekeken of de pedagogisch medewerkers afstemmen op de aandacht van de kinderen, of ze de activiteiten afstemmen op de kinderen, of er afgestemd wordt op het niveau van het kind en of de pedagogisch medewerkers beknopt en duidelijke zijn in hun uitleg (Boogaard, Fukkink, Hoex, Schreuder, 2011; Singer & Kleerekoper, 2010). Op een onderdeel na wordt dit aspect van de pedagogische kwaliteit volledig naar behoren uitgevoerd. Opvallend is echter dat op alle groepen geen enkele keer is gezien dat er nieuwe informatie toegevoegd is aan spel met als doel de verdieping van het spel.

Het onderstaande schema geeft overzichtelijk weer bij welke onderdelen er wel en niet wordt voldaan aan de eisen van het Pedagogisch Kader:

Onderdeel van pedagogische kwaliteit:	Wel / niet voldaan aan eisen:	Op de volgende punten wordt afgeweken:
Sfeer	Voldaan	• Er zijn geen afwijkende punten
Fysieke omgeving	Niet voldaan	• De inrichting van sommige lokalen • Indeling in de ruimte • Materialen • Variatie
Emotionele ondersteuning	Niet voldaan	• Signalen van de kinderen • Houding en afstand van de pedagogisch medewerkers
Respect voor autonomie	Niet voldaan	• Ongestoord spelen • De moeilijkheidsgraad van activiteiten
Structuur en grenzen stellen	Voldaan	• Er zijn geen afwijkende punten
Uitleg en informatie geven	Niet voldaan	• De verdieping in spel, als onderdeel van de aandacht van het kind

Op basis van deze informatie kan geconcludeerd worden dat op de hele dagopvang niet voldaan wordt aan de kwaliteitseisen die het Pedagogisch Kader gesteld heeft met betrekking tot pedagogische kwaliteit.

5.4 De pedagogische kwaliteit op de buitenschoolse opvang

Voldoet de buitenschoolse opvang van Kindercentrum Eigen-Wijs aan de kwaliteitseisen die het Pedagogisch Kader gesteld heeft met betrekking tot goede pedagogische kwaliteit?

Ook op de buitenschoolse opvang is de pedagogische kwaliteit onderzocht. Net als bij de hele dagopvang is hierbij een verdeling gemaakt in categorieën. De buitenschoolse opvang is een andere vorm van opvang dan de dagopvang. De categorieën betekenen in sommige gevallen iets anders dan bij de dagopvang. Om te beginnen wordt de categorie sfeer beschreven.

Sfeer

Onder de sfeer binnen de buitenschoolse opvang wordt verstaan dat er net als bij de hele dagopvang sprake is van structuur, aandacht voor de kinderen, het tonen van positieve gevoelens en het feit dat er een prettige sfeer hangt in de ruimte. Het verschil is dat structuur anders wordt gezien, er moet structuur heersen in de vorm van regels en vaste gewoonten. Het

vaste dagritme wat er moet heersen bij de dagopvang is niet zo belangrijk bij de buitenschoolse opvang. Hier moet structuur meer gezien worden als weten wat wel en niet toegestaan is (Boogaard, Fukkink, Hoex, Schreuder, 2011; Singer & Kleerekoper, 2010).

Als het gaat om de sfeer binnen de buitenschoolse opvang dan blijkt dat op het gebied van het bieden van structuur, het tonen van positieve gevoelens en een prettige sfeer in de ruimte dat er wordt voldaan aan wat het Pedagogisch Kader voorschrijft als juist. Als het gaat om aandacht voor de kinderen blijkt na de observaties dat de aandacht niet altijd op de kinderen gericht is maar dat de pedagogisch medewerkers ook weleens opruimen, administratieve werkzaamheden uitvoeren of met elkaar praten over dagelijkse dingen.

Fysieke omgeving

De fysieke omgeving voor de buitenschoolse opvang ziet er anders uit dan de fysieke omgeving van de dagopvang. Dat zie je op het moment dat je een lokaal binnenstapt. Het is echter zo dat het doel van de fysieke ruimte in beide gevallen hetzelfde is. Bij de dagopvang en de buitenschoolse opvang moet de ruimte kinderen uitnodigen tot spelen, ontdekken en gezellig samen zijn. De middelen en materialen waarmee dit wordt bereikt zijn echter anders (Boogaard, Fukkink, Hoex, Schreuder, 2011; Singer & Kleerekoper, 2010).

Voor een goede fysieke omgeving moet er sprake zijn van een goede indeling van de ruimte als het gaat om speelhoeken, zitplaatsen en lig en-loopruimte, er moet voldoende, beschikbaar en uitdagend materiaal aanwezig zijn en er moet sprake zijn van een juiste variatie in materialen. Een goede ingerichte ruimte zorgt ervoor dat kinderen goed kunnen bewegen. Kinderen moeten kunnen lopen, rennen, springen en rollen. Tevens moeten er afgebakende stukken zijn waar kinderen rustig kunnen spelen zoals aparte speelhoeken. Tijdens de observaties valt op dat in een van de groepen geen aparte speelhoeken aanwezig zijn.

Emotionele ondersteuning

Het emotioneel ondersteunen van kinderen is een belangrijk onderdeel binnen de pedagogische kwaliteit. Er moet sprake zijn van emotionele ondersteuning om te zorgen dat er bij een kind sprake is van welbevinden. Op het moment dat hier sprake van is kan een kind zich ontwikkelen. De emotionele ondersteuning van kinderen op de buitenschoolse opvang verschilt niet van die van kinderen op de dagopvang. In beide gevallen bestaat emotionele ondersteuning uit het reageren op signalen van de kinderen, het reageren op en met (non)verbaal gedrag, het prijzen en aanmoedigen van de kinderen en het hebben van de juiste houding en afstand als pedagogisch medewerker (Boogaard, Fukkink, Hoex, Schreuder, 2011; Singer & Kleerekoper, 2010).

Door communicatie wordt kinderen duidelijk gemaakt dat ze welkom zijn, als persoon gewaardeerd worden en dat ze kunnen rekenen op de pedagogisch medewerkers. Door een kind aan te kijken bij contact laat je als pedagogisch medewerker zien dat je het kind en wat hij wil aangeven in de gaten hebt. Als het gaat om het oppikken van signalen van de kinderen blijkt tijdens het onderzoek dat kinderen gemiddeld 3.6 keer niet aangekeken zijn bij contact.

Het maken van oogcontact is van belang bij het contact wat er is tussen het kind en de pedagogisch medewerker. Door op ooghoogte te gaan zitten van het kind is er sprake van een beter contact en kan je ook de non-verbale reactie van het kind beter zien. Daarnaast laat een pedagogisch medewerker op deze manier zien dat alle aandacht op dat moment voor het kind is en er goed geluisterd wordt door de pedagogisch medewerker. Tijdens de observaties bij de buitenschoolse opvang is gemiddeld 0.6 keer gezien dat pedagogisch medewerkers op

ooghoogte van het kind zijn gaan zitten bij communicatie. Gemiddeld had dit 2.3 keer gedaan kunnen worden.

Respect voor autonomie

Net als bij de dagopvang moet er bij de buitenschoolse opvang sprake zijn van respect voor autonomie. Als hier sprake van is kunnen kinderen zelf hun eigen keuzes maken en zelf hun plannen trekken en problemen oplossen.

Net als op de dagopvang wordt dit gecreëerd door het tonen van geduld door de pedagogisch medewerkers, het woorden geven aan ervaringen door pedagogisch medewerkers, het zelf laten doen en ervaren door de kinderen, het ongestoord kunnen spelen door de kinderen en door te zorgen dat er sprake is van herhaling. Aan al deze eisen wordt door de buitenschoolse opvang voldaan (Boogaard, Fukkink, Hoex, Schreuder, 2011; Singer & Kleerekoper, 2010).

Structuur bieden en grenzen stellen

Op het gebied van het bieden van structuur en het stellen van grenzen is er een verschil tussen de dagopvang en de buitenschoolse opvang. Bij de buitenschoolse opvang gaat het om oudere kinderen die een andere vorm van structuur en grenzen nodig hebben dan kinderen van 0 tot 4 jaar oud. Het is echter wel zo dat de volgende onderdelen altijd aanwezig moeten zijn om voor een goede structuur en duidelijke grenzen te zorgen; het duidelijk en consequent zijn van pedagogisch medewerkers, het geven van uitleg over wat er gaat gebeuren door pedagogisch medewerkers, het zorgen voor evenwicht en vrijheid en het hebben van een goed dagritme (Boogaard, Fukkink, Hoex, Schreuder, 2011; Singer & Kleerekoper, 2010).

Een dagritme herken je aan vaste momenten van activiteiten. Deze activiteiten worden door rituelen in de vorm van het zingen van liedjes afgewisseld. Binnen de buitenschoolse opvang is een dagritme te herkennen van vaste groepsactiviteiten die afgewisseld worden met vrije speelmomenten. Er zijn echter geen rituelen tussen de activiteiten vastgesteld bij de observaties.

Uitleg en informatie geven

Het laatste onderdeel van pedagogische kwaliteit is uitleg en informatie geven. Zonder uitleg en informatie weten kinderen niet waar ze aan toe zijn. Alleen vertellen wat een kind niet mag doen is onvoldoende. Pedagogisch medewerkers moeten concreet en specifiek vertellen wat er gaat gebeuren en wat zij van kinderen verwachten. Als dit op deze manier gebeurt kan eventueel negatief gedrag omgezet worden in positief gedrag.

Pedagogisch medewerkers moet constant in de gaten hebben wat er speelt in de groep en moeten hier sensitief responsief op reageren zodat kinderen binnen de gestelde grenzen zich vrij kunnen bewegen (Boogaard, Fukkink, Hoex, Schreuder, 2011; Singer & Kleerekoper, 2010).

Tijdens de observaties is gekeken of de pedagogisch medewerkers afstemmen op de aandacht van de kinderen, of ze de activiteiten afstemmen op de kinderen, of er afgestemd wordt op het niveau van het kind en of de pedagogisch medewerkers beknopt en duidelijk zijn in hun uitleg. Hierbij bleek dat geen enkele keer informatie toegevoegd is aan het spel van de kinderen ter verdieping of als afstemming. En dat bij het buiten- en binnenspelen gezien is dat de pedagogisch medewerkers met elkaar praten over dagelijkse zaken waardoor niet altijd afgestemd wordt op de aandacht van het kind.

Het volgende schema geeft per onderdeel van pedagogische kwaliteit weer of er wel of niet wordt voldaan aan de eisen van het Pedagogisch Kader:

Onderdeel van pedagogische kwaliteit:	Wel / niet voldaan aan eisen:	Op de volgende punten wordt afgeweken:
Sfeer	Niet voldaan	• Aandacht voor het kind
Fysieke omgeving	Niet voldaan	• Indeling van de ruimte
Emotionele ondersteuning	Niet voldaan	• Signalen van de kinderen • Houding en afstand van de pedagogisch medewerkers
Respect voor autonomie	Voldaan	• Er zijn geen afwijkende punten
Structuur en grenzen stellen	Niet voldaan	• Dagritme, het ontbreken van rituelen
Uitleg en informatie geven	Niet voldaan	• Verdieping in spel, als onderdeel van de aandacht van het kind • De activiteiten van het kind

Op basis van deze informatie kan geconcludeerd worden dat, net als op de hele dagopvang bij de buitenschoolse opvang niet voldaan wordt aan de kwaliteitseisen die het Pedagogisch Kader heeft gesteld met betrekking tot de pedagogische kwaliteit.

De deelvragen zijn beantwoord en dit betekent dat er aan de hand van de resultaten van de deelvragen een conclusie getrokken kan worden. Het volgende hoofdstuk beschrijft de conclusie van dit onderzoek.

6. Conclusie

Na het beantwoorden van de deelvragen blijkt dat de locatiemanagers van kindercentrum Eigen-Wijs een beeld hebben van pedagogische kwaliteit die overeenkomt met het Pedagogisch Kader. Zij gaven tijdens de interviews aan met hun team te bespreken hoe de verschillende onderdelen van pedagogische kwaliteit uitgevoerd dienen te worden. Dit is belangrijk om te weten zodat je vast kan stellen dat eventuele afwijking in de pedagogische kwaliteit niet liggen aan de uitvoering van het beleid door de locatiemanagers.

Daarnaast is tijdens het beantwoorden van de deelvragen vastgesteld in hoeverre pedagogische kwaliteit van belang is. Dit belang blijkt groot. Zonder pedagogische kwaliteit, geen welbevinden en zonder welbevinden bij kinderen is er geen sprake van ontwikkeling (Haze, 2012). Er is gebleken dat pedagogische kwaliteit bestaat uit verschillende onderdelen die allemaal op orde moeten zijn om te komen tot een ideaal pedagogisch klimaat (Boogaard, Fukkink, Hoex, Schreuder, 2011; Singer & Kleerekoper, 2010).

Na het onderzoeken van de pedagogische kwaliteit binnen de hele dagopvang en de buitenschoolse opvang van kindercentrum Eigen-Wijs kan de onderzoeksvraag die centraal stond tijdens dit onderzoek beantwoord worden:

In hoeverre voldoen de 4 groepen van de hele dagopvang en de buitenschoolse opvang van het Kindercentrum Eigen-Wijs aan de pedagogische kwaliteit die vastgesteld is in het Pedagogisch Kader?

Tijdens het onderzoek is duidelijk geworden dat de pedagogische kwaliteit op een aantal punten afwijkt van wat het Pedagogisch Kader voorschrijft. Er is geconstateerd dat in beide werkvormen afwijkende onderdelen zijn die ervoor zorgen dat er geen sprake is van een optimale pedagogische kwaliteit en een optimaal pedagogisch klimaat.

Bij de hele dagopvang zijn er afwijkende onderdelen op het gebied van de fysieke omgeving, emotionele ondersteuning, respect voor autonomie en op het gebied van uitleg en informatie geven. Voor de buitenschoolse opvang geldt dat er afwijkende onderdelen zijn op het gebied van sfeer, fysieke omgeving, emotionele ondersteuning, structuur en grenzen stellen en uitleg en informatie geven. Bij deze conclusie moet er rekening mee worden gehouden dat niet alle onderdelen direct beïnvloedbaar zijn. In het hoofdstuk Terugblik wordt hier verder op ingegaan. De onderzoeksvraag, in hoeverre voldoen de vier groepen van de hele dagopvang en de buitenschoolse opvang van kindercentrum Eigen-Wijs aan de pedagogische kwaliteit die vastgesteld is in het Pedagogisch Kader, is hierbij beantwoord.

Het praktijkprobleem van kindercentrum Eigen-Wijs hield in dat er geen duidelijk beeld was van de pedagogische kwaliteit. Door het onderzoek is duidelijk geworden in hoeverre er sprake is van pedagogische kwaliteit en dat er niet volledig voldaan wordt aan de kwaliteitseisen van het Pedagogisch Kader. Vervolgonderzoek kan duidelijkheid geven over de reden van het afwijken van de pedagogische kwaliteit maar ook inzicht in hoe de pedagogische kwaliteit verbeterd kan worden. Het hoofdstuk Vooruitblik gaat hier verder op in.

7. Vooruitblik

Nu duidelijk is dat de pedagogische kwaliteit op een aantal punten afwijkt van wat het Pedagogisch Kader voorschrijft kan je je afvragen wat daar de reden voor is. Het kan mogelijk zijn dat pedagogisch medewerkers onbekend zijn met de precieze inhoud van het Pedagogisch Kader of dat er door slechte communicatie onduidelijk is waar naar gestreefd moet worden. Ook kan het mogelijk zijn dat medewerkers wel weten waar een goede pedagogische kwaliteit uit bestaat maar dat zij onbekwaam zijn en niet in staat zijn dit uit te voeren. Naast deze mogelijkheden bestaat er ook nog de mogelijkheid dat de middelen ontbreken om te kunnen streven naar goede pedagogische kwaliteit. Waar het precies aan ligt is onduidelijk maar dit zou in een eventueel vervolgonderzoek verklaard kunnen worden.

Wanneer duidelijk is wat de oorzaak is van het afwijken van de pedagogische kwaliteit dan kan er vervolgens onderzocht worden hoe de pedagogische kwaliteit verbeterd kan worden. Is er bijscholing nodig of moet het beleid van de locatie aangepast worden? Door dit te onderzoeken kan er verbetering plaatsvinden waarmee er gestreefd kan worden naar een optimaal pedagogisch klimaat.

Met betrekking tot dit onderzoek kan je je achteraf afvragen of alle punten waarop getoetst is binnen het kindercentrum Eigen-Wijs beïnvloedbaar zijn. Een belangrijk onderdeel van pedagogische kwaliteit is de band tussen het kind en de pedagogisch medewerkers. Deze band kan echter alleen bestaan als er intensief contact is tussen het kind en de pedagogisch medewerker. Door de bezuinigingen die veranderingen binnen de organisatie teweeg brengen wordt er veel geschoven met personeel. Mensen worden overgeplaatst en ontslagen waardoor het contact en dus de band tussen de kinderen en de pedagogisch medewerkers minder zou kunnen zijn. Hier hebben de medewerkers op de locatie geen invloed op aangezien dit beslissingen zijn die van hogerhand genomen worden. En je kunt je afvragen in hoeverre dit onderdeel van pedagogische kwaliteit door de mensen op de locatie te beïnvloeden is.

Ook bij het onderdeel fysieke omgeving, kun je je afvragen in hoeverre dit direct beïnvloedbaar is. Indien er vastgesteld wordt dat de fysieke omgeving niet voldoet aan de eisen dan is het vaak niet mogelijk om daar veel aan te veranderen. Mocht er sprake zijn van onvoldoende zit, lig-en loopruimte dan is het niet mogelijk om te zorgen voor een groter lokaal. Er zal gedaan moeten worden met de ruimte die er is. Daarnaast zijn er materialen die genoemd worden als noodzakelijk binnen een goed pedagogisch klimaat maar die kunnen soms een hoop geld kosten, geld dat er op dit moment niet altijd is. Zo zijn er een aantal zaken binnen pedagogische kwaliteit die, mochten ze onvoldoende zijn, niet direct te verbeteren of beïnvloeden zijn.

Dit onderzoek zorgt voor constatering en waar vooraf geen rekening mee gehouden was en roept nieuwe vragen op. Vragen zoals, hoe komt het dat er geen optimale pedagogische kwaliteit is en wat is er nodig om de pedagogische kwaliteit te verbeteren? Voor de organisatie kan dit een reden zijn om opnieuw onderzoek uit te laten voeren. Vervolgonderzoek kan antwoord geven op deze vragen.

Het laatste hoofdstuk van dit onderzoeksverslag beschrijft de resultaten van reflecties gedurende dit onderzoek waarbij er gekeken is of alles verlopen is zoals van tevoren verwacht.

8. Terugblik

Als er teruggekeken wordt op het onderzoeksproces kan er gezegd worden dat het goed verlopen is. Er is gedurende de maanden geen sprake geweest van grote tegenslagen. De planning die er was is goed aangehouden waardoor half mei 2014 het eerste concept van het onderzoeksverslag klaar was.

Gedurende het onderzoek zijn er een paar zaken waar tegenaan gelopen is. Bij het starten van de uitvoering van het onderzoek viel al op dat de observatielijst uit veel onderdelen bestond. Dit komt doordat pedagogische kwaliteit uit verschillende onderdelen bestaat zoals sfeer, fysieke ruimte en emotionele ondersteuning. Deze onderdelen bestaan vervolgens weer uit verschillende punten waarop gelet moet worden.

Tijdens het uitvoeren van de observaties bleek dat het soms lastig was om op alle onderdelen tegelijk te letten. Zo moest er geteld worden hoe vaak de kinderen werden aangekeken bij contact, of benoemd werd wat er gezien werd aan de houding van het kind en of er sprake was van oogcontact etc. Dit was soms lastig en achteraf kan je je afvragen of de observaties niet teveel waren om uit te voeren voor een persoon.

Tijdens het uitvoeren van de observaties was het soms afleidend dat kinderen naar je toe kwamen om te kijken wat je aan het doen was of omdat ze willen spelen of praten met je. De kinderen kennen me al bijna twee jaar en het is logisch dat dit gebeurt. Hier had ik alleen geen rekening mee gehouden en het zorgde ervoor dat ik soms afgeleid werd van wat ik aan het doen was.

Het laatste waar ik tegenaan gelopen ben is dat het aantal kinderen op de groepen soms erg laag was waardoor groepen samengevoegd waren op dagen waarop ik wilde gaan observeren. Hier was vooraf geen rekening mee gehouden waardoor ik mijn planning aan heb moeten passen en soms van werkdagen ben gewisseld. Uiteindelijk heeft dit geen invloed gehad op de gehele planning en zijn de observaties op tijd uitgevoerd.

Waar ik erg tevreden over ben is de goede communicatie met de opdrachtgever. Met vragen kon ik altijd bij de opdrachtgever terecht en ik heb alle vrijheid gekregen om mijn onderzoek uit te voeren. Dit heeft ervoor gezorgd dat ik alles heb kunnen onderzoeken wat ik moest onderzoeken. De gegevens die verkregen zijn bij de opdrachtgever zijn vervolgens precies zo geanalyseerd als beschreven staat in de onderzoeksplan. De gegevens uit de observaties zijn geanalyseerd aan de hand van de horizontale vergelijkingsmethode en de gegevens uit de observaties zijn geanalyseerd aan de hand van de methode, analyseren aan de hand van categorieën. Hierna zijn de gegevens die uit de analyses kwamen vergeleken met de kwaliteitseisen uit het Pedagogisch Kader en kon er geconcludeerd worden in hoeverre dit overeen kwam. Doordat deze stappen allemaal goed uitgevoerd zijn kon de onderzoeksvraag beantwoord worden en is het praktijkprobleem opgelost.

Alle stappen zijn uitgevoerd zoals het had moeten en dit zorgt ervoor dat het een betrouwbaar onderzoek is geworden dat voor de organisatie BijDeHand B.V. veel zegt over de pedagogische kwaliteit op de locatie Eigen-Wijs. De aanbevelingen en resultaten van het onderzoek geven het kindercentrum reden tot eventueel vervolgonderzoek of aanpassingen aan het huidige pedagogische klimaat.

9. Een internationaal perspectief

De Nederlandse kinderopvang staat continu in de belangstelling. In de discussie over de beste inrichting ervan wordt regelmatig een vergelijking gemaakt met landen waar de kinderopvang beter geregeld zou zijn. Na het lezen van een onderzoek van het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid naar de verschillen in de kinderopvang tussen landen als Frankrijk, Amerika, Denemarken maar ook onze buurlanden België, Engeland en Duitsland, wordt mij duidelijk dat de inrichting erg kan verschillen. Het doel blijkt voor elk land echter hetzelfde en dat is het beste pedagogische klimaat creëren (Borstelen, van Gerven, Hols, Lindemann, Rozema, van Veen, de Winter, 2011). Hieronder een beschrijving van onze buurlanden:

Engeland

De kinderopvang in Engeland wordt geregeld door een combinatie van de centrale overheid, lokale autoriteiten en particuliere organisaties. De wetgeving rond kinderopvang is centraal vastgelegd en belangrijk is de invoering van het tienjarig beleidsplan, National Childcare Strategy, ter verbetering van de beschikbaarheid, betaalbaarheid en kwaliteit van de kinderopvang in Engeland. Dit beleidsstuk moet uitgevoerd worden door elke opvangorganisatie in Engeland en beschrijft duidelijk hoe de kwaliteit binnen de kinderdagopvang zou moeten zijn (Nurseryworld, 2001).

Duitsland

In Duitsland draagt de overheid zorg voor het realiseren van voldoende aanbod aan kinderopvang. Op dit moment probeert Duitsland voor elk kind onder de 6 jaar een plek binnen de kinderopvang te realiseren. De centrale overheid stelt de kaders voor de kinderopvang vast en de deelstaten vullen deze kaders verder in en zijn verantwoordelijk voor het toezicht op de kinderopvang. In 2004 is de federale wetgeving op een aantal aspecten aangepast en zijn er gedetailleerde pedagogische richtlijnen opgesteld voor medewerkers met het doel de pedagogische kwaliteit in de kinderopvang te verbeteren (Berkhof, Busse, Meijer, 2006).

België

Het Vlaamse kinderopvangstelsel kenmerkt zich door een inrichting waarbij er zowel erkende en gesubsidieerde, als zelfstandige kinderopvangvoorzieningen zijn. De Vlaamse regering bepaalt centraal het beleid en stelt middelen beschikbaar voor de financiering van kinderopvangaanbod en het toezicht op de kinderopvang. De regiefunctie in de uitvoering ligt bij Kind en Gezin, een verzelfstandigd agentschap dat naast kinderopvang ook een regiefunctie heeft in de jeugdgezondheidszorg. Kind en Gezin heeft taken in het afstemmen van vraag en aanbod, regelt de erkenning van kinderopvangvoorzieningen, behandelt eerste en tweedelijns klachten en incidenten, ondersteunt de lokale besturen in hun regierol en ziet toe op de pedagogische kwaliteit in de kinderopvang (Kind en Gezin, 2012).

Na een korte vergelijking met onze buurlanden blijkt dat net als Nederland er veel belang wordt gehecht aan goede pedagogische kwaliteit. Waar in Nederland het Pedagogisch Kader beschrijft hoe een goed pedagogisch klimaat eruit zou moeten zien zo kennen andere landen ook dergelijke documenten of aanpakken. Wat deze landen precies onder pedagogische kwaliteit verstaan in de kinderopvang is weinig informatie te vinden. Er kan echter wel geconstateerd worden dat het belang van pedagogische kwaliteit net zo serieus wordt genomen als in Nederland.

Bijlagen

Bijlage 1. Literatuurlijst

Algemeen Dagblad, (2013). *Bezuinigingen opvang bedreigt veiligheid kinderen*. Verkregen op 20-9-2013 van

<http://www.ad.nl/ad/nl/1012/Nederland/article/detail/3444548/2013/05/21/Bezuiniging-opvang-bedreigt-veiligheid-kinderen.dhtml>

Asscher, A.F. (2013). *Ontwerpbesluit tot wijziging van het Besluit Kinderopvangtoeslag*.

Verkregen op 20-9-2013 van <http://www.rijksoverheid.nl/documenten-en-publicaties/besluiten/2013/06/07/ontwerpbesluit-tot-wijziging-van-het-besluit-kinderopvangtoeslag-in-verband-met-indexering-van-de-toetsingsinkomens.html>

Berding, J. (2005). *In de ban van het kind*. Assen: Koninklijke van Gorcum

Berkhof, S. Busse, G. Meijer, K. (2006). *Onderwijs in Duitsland*. Verkregen op 20-05-2014 van http://grenzinfopunkt.de/down/Onderwijssysteem_Duitsland.pdf

BijDehand. (2012). *Pedagogisch Beleid*. Verkregen op 06-09-2013 van <http://www.kov-bijdehand.nl/beleid/pedagogisch-beleid>

Boogaard, M. Fukkink, R. Hoex, J. Schreuder, L. (2011). *Pedagogisch Kader Kindercentra 4-13 jaar*. Amsterdam: Reed Business

Borstelen, E. van Gerven, A. Hols, M.C.A.B. Lindemann, B.D. Rozema, M. van Veen, D. de Winter, F. (2011). *International vergelijkend onderzoek kinderopvang*. Verkregen op 20-05-2014 van http://www.bredeschool.nl/fileadmin/PDF/2011/2011-09-11__Capgemini_vergelijkend_onderzoek_kinderopvang.pdf

van der Donk, C. & van Lanen, B. (2013). *Praktijkonderzoek in zorg en welzijn*. Bussem: Couthino

Ginsburg, K.R. (2007). *The Importance of Play in Promoting Healthy Child Development and Maintaining Strong Parent-Child Bond*. Verkregen op 01-11-2013 van

<http://pediatrics.aappublications.org/content/119/1/182.full.pdf+html>

Gray, P. (2013). Ga toch spelen. 360 *Het beste uit de internationale pers*, 49, p 44-53.

Haze, M. (2012). *Het kind centraal in de Kinderopvang*. Amsterdam: SWP

Jongepier, N. & Meij, H. (2001). *Inspelen op peuters*. Utrecht: NIZW

Kind en Gezin, (2012). *Jaarverslag Kinderopvang 2012*. Verkregen op 20-05-2014 van <http://www.kindengezin.be/img/jaarverslag-ko-2012.pdf>

Kleerekoper, L. & Singer, E. (2010). *Pedagogisch Kader kindercentra 0-4 jaar*. Amsterdam: Elsevier Gezondheidszorg

Kohnstamm, R. (2009). *Kleine ontwikkelingspsychologie*. Houten: Bohn Stafleu van Loghum.

Michelbrink, F. (2010). *Praktijkgericht onderzoek in zorg en welzijn*. Amsterdam:SWP

Nederlands Jeugdinstituut, (2012). *Richtlijn opvoedingsondersteuning*. Verkregen op 2-11-2013 van http://www.nji.nl/nl/Richtlijn_opvoedingsondersteuning_proefimplementatie.pdf

Nurseryworld, (2001). *A parent's guide to the National Childcare Strategy*. Verkregen op 20-05-2014 van <http://www.nurseryworld.co.uk/nursery-world/news/1085658/parents-guide-national-childcare-strategy>

De Rijksoverheid, (2013). *Kwaliteit Kinderopvang*. Verkregen op 20-9-2013 van <http://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/kinderopvang/kwaliteit-kinderopvang>

De Rijksoverheid, (2013). *Rol van gemeente en GGD bij Kinderopvang*. Verkregen op 28-11-2013 van <http://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/kinderopvang/rol-van-gemeenten-en-ggd-bij-kinderopvang>

De Rijksoverheid, (2013). *Welke vormen van kinderopvang zijn er?* Verkregen op 20-9-2013 van <http://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/kinderopvang/vraag-en-antwoord/welke-vormen-van-kinderopvang-zijn-er.html>

Schuurman, C. (2013). *Handleiding Pedagogisch actief!* Amsterdam: SWP

Bijlage 2. Interviewlijst

Naam:

Opvangvorm:

Datum:

Vraag 1. Wat versta je onder een goede pedagogische kwaliteit binnen de kinderopvang?

[illegible]

Vraag 2. Volgens het Pedagogisch Kader bestaat pedagogische kwaliteit uit 6 hoofdonderdelen. Deze onderdelen zijn, de sfeer in de groep, de fysieke ruimte, emotionele ondersteuning, respect voor autonomie, structuur en grenzen, informatie en uitleg geven. Per onderdeel worden een aantal vragen gesteld.

Wat versta je onder een goede sfeer in de groep?

[illegible]

Vraag 3. Hoe probeer je als locatiemanager te zorgen voor de juiste sfeer op de groep?

[illegible]

.....
.....
.....
.....
.....
.....

Vraag 4. Hoe vind je dat de fysieke ruimte eruit zou moeten zien? Hieronder wordt verstaan de ruimtes waar de kinderen komen om te spelen, eten en drinken en slapen.

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

Vraag 5. Hoe zorg je als locatiemanager voor een goed ingerichte ruimte? En hoe zorg je voor het behoud daarvan?

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

Vraag 6. Wat versta je als locatiemanager onder het bieden van emotionele ondersteuning aan kinderen en hoe zorg je dat dit gebeurt binnen het kinderdagverblijf?

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

Vraag 7. Wat versta je onder respect voor autonomie binnen de groep? En hoe zorg je dat dit plaatsvindt?

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

Vraag 8. Structuur en grenzen zijn belangrijk voor kinderen. Wat versta je hieronder en hoe zorg je dat er sprake is van duidelijke grenzen en een goede structuur op de groepen?

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

Vraag 9. Het geven van uitleg en informatie is belangrijk voor kinderen. Ze moeten weten waar ze aan toe zijn. Wat versta je hieronder en hoe probeer je dit te bereiken als locatiemanager?

.....
.....
.....
.....
.....

Bijlage 3. Observatielijst

Sfeer	
Ontvangst	
Worden de kinderen gedag gezegd bij binnenkomst?	
Kijken de pedagogisch medewerkers de kinderen aan?	
Structuur	
Is er structuur te herkennen?	
Is er een duidelijke verdeling in groeps/individuele momenten?	
Aandacht	
Observeren de pedagogisch medewerkers de kinderen?	
Is er aandacht voor wat de kinderen vertellen?	
Positieve gevoelens	
Tonen de pedagogisch medewerkers positieve gevoelens?	
Worden er complimentjes gegeven?	
Wordt er gepraat met een warme toon?	
Genieten en lachen de kinderen?	

Fysieke omgeving	
Het lokaal	
Kleuren	
Inrichting	
Aankleding	
Indeling van de ruimte	
Zijn er speelhoeken in de ruimte?	
Is er afwisseling in zit/loop/lig ruimte?	
Materialen	
Hebben speelmaterialen een vaste plaats?	
Kunnen kinderen zelf speelgoed pakken?	
Zijn materialen herkenbaar?	
Variatie	
Speelgoed grove motoriek	
Speelgoed fijne motoriek	
Mogelijkheid tot fantasie en rollenspel	

Knutselmateriaal	
------------------	--

Emotionele ondersteuning	
Signalen van kinderen	
De kinderen worden getroost	
Kinderen worden geknuffeld	
De kinderen worden aangekeken bij contact	
(non)verbaal gedrag	
De pedagogisch medewerkers benoemen wat ze zien aan de houding van het kind	
Aanmoedigen, prijzen en belonen	
De pedagogisch medewerkers moedigen aan	
De pedagogisch medewerkers prijzen de kinderen	
Houding en afstand	
De pedagogisch medewerkers gaan op dezelfde ooghoogte zitten als de kinderen	

Respect voor autonomie	
Zelf doen en ervaren	
De pedagogisch medewerkers stimuleren kinderen om dingen zelf te doen	
De pedagogisch medewerkers heeft/toont geduld	
Er wordt niet te snel gereageerd bij het maken van een keuze van het kind	
De pedagogisch medewerkers geven woorden aan ervaringen	
Er is sprake van meehelpen	
Ongestoord spelen	
De activiteiten zijn afgestemd op de ontwikkeling en interesse van het kind	
De activiteiten hebben de juiste moeilijkheidsgraad	

Structuur bieden en grenzen stellen	
Dagritme	
Er is een duidelijk dagritme te herkennen	
Er zijn rituelen bij de overgang in het dagprogramma	
Er wordt benoemd wat er gaat gebeuren	

Uitleg & consequenties	
Er worden duidelijke consequenties gegeven	
Er wordt uitleg gegeven aan de kinderen	
Ook met non-verbaal gedrag wordt aangegeven wat er gaat gebeuren	
Het taalgebruik wordt aangepast aan het taalgebruik van de kinderen	
Evenwicht en vrijheid	
Er is sprake van een evenwicht tussen vrijheid en geplande activiteiten en het dagprogramma	

Informatie en uitleg geven	
De aandacht van het kind	
De pedagogisch medewerker stemt af op de aandacht van het kind	
Er wordt nieuwe informatie toegevoegd aan spel (verdieping)	
Er wordt ingegaan op vragen van de kinderen	
De activiteiten van het kind	
De kinderen worden gevolgd bij het spel	
De activiteiten worden afgestemd op de belevingswereld van de kinderen	
Het niveau van het kind	
De uitleg en informatie wordt afgestemd op het niveau van het kind.	

Bijlage 4. Verheldering observatielijst

Sfeer	
Ontvangst	
Worden de kinderen gedag gezegd bij binnenkomst?	Het is van belang dat kinderen en hun ouders worden begroet bij binnenkomst. Met houding, lichaamstaal en mimiek laten de pedagogisch medewerkers het kind voelen dat ze welkom zijn, wat belangrijk is voor het gevoel van veiligheid en acceptatie van het kind (Kleerekoper & Singer, 2010).
Kijken de pedagogisch medewerkers de kinderen aan?	Oogcontact is belangrijk bij het gedag zeggen omdat dit de welkome houding van de pedagogisch medewerkers versterkt (Kleerekoper & Singer, 2010).
Structuur	
Is er structuur te herkennen?	Structuur in een groep is te herkennen aan vaste onderdelen van een programma. Kinderen zijn bekend met deze structuur en weten bijvoorbeeld dat na het buitenspelen er gegeten gaat worden. Deze structuur is belangrijk omdat de kinderen duidelijkheid en overzichtelijkheid nodig hebben (Kleerekoper & Singer, 2010).
Is er een duidelijke verdeling in groeps/individuele momenten?	Dit is van belang omdat een goed dagritme volgens het Pedagogisch Kader bestaat uit rustige en actieve momenten en er een balans is tussen spelen, spelen in kleine groepjes en spelen met de hele groep (Boogaard, Fukkink, Hoex, Schreuder, 2011).
Aandacht	
Observeren de pedagogisch medewerkers de kinderen?	Observeren is van groot belang bij pedagogische kwaliteit. Door te observeren kijken pedagogisch medewerkers of wat ze aanbieden werkt, waar de belangstelling van kinderen ligt en waar individuele kinderen behoefte aan hebben. door te observeren kunnen de pedagogisch medewerkers aansluiten bij de kinderen en activiteiten plannen (Boogaard, Fukkink, Hoex, Schreuder, 2011).
Is er aandacht voor wat de kinderen vertellen?	Door te luisteren naar wat kinderen vertellen kan er net als door de kinderen te observeren duidelijk worden waar kinderen behoefte aan hebben (Boogaard, Fukkink, Hoex, Schreuder, 2011).

Positieve gevoelens	
Tonen de pedagogisch medewerkers positieve gevoelens?	Onder het tonen van positieve gevoelens wordt verstaan dat de pedagogisch medewerkers complimenten geven, praten op een warme toon en de kinderen op een positieve manier benaderen. Door kinderen op deze manier te benaderen nemen ze de functie van hechtingsfiguur over en ontstaat er een vertrouwde relatie (Kleerekoper & Singer, 2010).
Worden er complimentjes gegeven?	Onder complimentjes wordt het positief benoemen van wat een kind leuk vindt, zelf doet, zelf kan, zelf probeert en zelf ontdekt verstaan (Kleerekoper & Singer, 2010).
Wordt er gepraat met een warme toon?	Het praten op een warme toon houdt in dat pedagogisch medewerkers alles wat er gebeurt begeleiden met taal. Dit doen ze op een zachte maar goed verstaanbare toon. Door dat wat het kind ziet of doet te ondersteunen met taal kan het kind makkelijk terugpraten en zeggen wat er bij hem of haar opkomt (Boogaard, Fukkink, Hoex, Schreuder, 2011).
Genieten en lachen de kinderen?	Als kinderen gedurende de dag genieten en lachen is dit een teken van welbevinden. Welbevinden ontstaat op het moment dat er een goede relatie is tussen het kind en de pedagogisch medewerkers en het kind en de andere kinderen uit de groep. Herhaald positief contact zorgt voor de emotionele band die kinderen nodig hebben om zich vertrouwd te voelen en te kunnen genieten (Boogaard, Fukkink, Hoex, Schreuder, 2011).

Fysieke omgeving	De fysieke omgeving moet uitstralen dat 'hier is het goed'. Kinderen moeten zich er veilig en vertrouwd worden. Dit kan gecreëerd worden door kleuren, inrichting en aankleding.
Het lokaal	
Kleuren	De ruimte moet een sfeervolle, zachte kleur hebben waarbij rekening moet worden gehouden dat kinderen snel overprikkeld raken wanneer ze veel zien en horen (Kleerekoper & Singer, 2010).
Inrichting	Een ruimte zonder verschillende plekken is verwarrend voor een kind daarom moeten er

	aparte speelhoeken zijn en een aparte plek voor groepsactiviteiten zoals eten en drinken. Wanneer kinderen weten waar ze zijn kunnen ze zich vrij bewegen in de ruimte (Kleerekoper & Singer, 2010).
Aankleding	Markers zijn belangrijk voor de kinderen. Dit zijn kenmerken van de ruimte waar het kind zich in bevindt. Hierbij moet je denken aan knutselwerk, foto's, kleurige bordjes met de naam van de stamgroep erop en duidelijke tekens die aangeven voor welke activiteit een plek bedoeld is. Markers zijn de dingen die het lokaal voor het kind herkenbaar maken (Kleerekoper & Singer, 2010).
Indeling van de ruimte	
Zijn er speelhoeken in de ruimte?	Door de groepsruimte in te delen in hoeken met een duidelijke functie wordt de groep duidelijk en overzichtelijk voor de kinderen en kunnen zij gericht een keuze maken. De kinderen kunnen op deze manier verschillende leerervaringen op doen (Boogaard, Fukkink, Hoex, Schreuder, 2011).
Is er afwisseling in zit/loop/lig ruimte?	Ruimte voor beweging binnen de groep is belangrijk. Kinderen moeten kunnen lopen, rennen, springen en rollen. Tevens moeten er afgebakende stukken zijn waar kinderen rustig kunnen spelen (Kleerekoper & Singer, 2010).
Materialen	
Hebben speelmaterialen een vaste plaats?	Door speelgoed een vaste plek te geven weten kinderen waar ze iets kunnen vinden en kunnen ze zelf aan de slag (Kleerekoper & Singer, 2010).
Kunnen kinderen zelf speelgoed pakken?	De kinderen moeten zelf het speelgoed kunnen pakken, dit hoort bij het keuzeproces wanneer ze kiezen wat ze gaan doen (Kleerekoper & Singer, 2010).
Zijn materialen herkenbaar?	Materialen moeten herkenbaar zijn zodat kinderen weten wat ze kunnen pakken (Kleerekoper & Singer, 2010).
Variatie	
Speelgoed grove motoriek	Speelgoed dat op kinderen op verschillende ontwikkelingsniveaus zelf laat experimenteren. Zoals een set bekers die in

	elkaar passen. Dit is een voorbeeld van een stuk speelgoed dat de grove motoriek van baby's bevordert (Boogaard, Fukkink, Hoex, Schreuder, 2011).
Speelgoed fijne motoriek	Hieronder wordt speelgoed verstaan zoals bepaald bouw materiaal, inlegpuzzels, treinbanen, knutselwerk zoals potloden en verfwasten en een mini werkbank met toebehoren. Het gaat om speelgoed die de fijne motoriek en de verstandelijke ontwikkeling van het kind bevorderen (Kleerekoper & Singer, 2010).
Mogelijkheid tot fantasie en rollenspel	Verkleedkleden en een poppenhoek zijn belangrijk voor fantasiespel waarbij het doen-alsofspelen wordt gestimuleerd. Deze vorm van spelen laat kinderen oefenen met rollen en leert het kind sociale vaardigheden omdat er onderhandeld moet worden (Kleerekoper & Singer, 2010).
Knutselmateriaal	Knutselmateriaal is belangrijk want het gaat om open materiaal. Hiermee wordt bedoeld dat het niet maar op 1 manier gebruikt kan worden. Dit materiaal biedt kinderen de mogelijkheid om te maken wat ze willen en is daarom een grotere uitdaging (Boogaard, Fukkink, Hoex, Schreuder, 2011).

Emotionele ondersteuning	
Signalen van kinderen	
De kinderen worden getroost	Kinderen moeten worden getroost als zij huilen om het gevoel van welbevinden bij een kind te behouden (Kleerekoper & Singer, 2010).
Kinderen worden geknuffeld	Kinderen moeten worden geknuffeld omdat dit de band tussen de pedagogisch medewerker en het kind versterkt en omdat kinderen behoefte hebben aan lichamelijk contact als ze zich even niet lekker of verdrietig voelen (Kleerekoper & Singer, 2010).
De kinderen worden aangekeken bij contact	Door communicatie wordt kinderen duidelijk gemaakt dat ze welkom zijn, als persoon gewaardeerd worden en dat ze kunnen rekenen op de pedagogisch medewerkers. Door een kind aan te kijken bij contact laat je als pedagogisch medewerker zien dat je het kind en wat hij wil aangeven in de gaten hebt (Boogaard, Fukkink, Hoex, Schreuder, 2011).

(non)verbaal gedrag	
De pedagogisch medewerkers benoemen wat ze zien aan de houding van het kind	Door sensitief responsief te zijn, signalen van het kind waar te nemen en daarop te reageren laten de pedagogisch medewerkers merken dat ze het kind gezien hebben, waarderen en rekening houden met het kind. Dit is belangrijk voor het welbevinden en de ontwikkeling van het kind. Als het kind met een gebogen hoofd loopt kan een kind somber of verdrietig zijn dit moet worden benoemd om te achterhalen wat er aan de hand is. Mocht een kind onrustig om zich heen kijken kan dit een teken zijn van verveling. Door dit te benoemen kan je achterhalen of een kind misschien ergens mee wil gaan spelen (Boogaard, Fukkink, Hoex, Schreuder, 2011).
Aanmoedigen, prijzen en belonen	
De pedagogisch medewerkers moedigen aan	Door kinderen aan te moedigen laat je als pedagogisch medewerker zien dat je ziet wat het kind aan het doen is en dat je vindt dat het goed gaat en dat hij of zij hier mee door moet gaan. Aanmoedigingen zorgen dat een kind ergens mee doorgaat als het even tegenzit. Doordat het kind doorzet ontstaat er een succeservaring die het zelfvertrouwen van het kind vergroot. (Boogaard, Fukkink, Hoex, Schreuder, 2011).
De pedagogisch medewerkers prijzen de kinderen	Door kinderen en wat zij doen te prijzen voelen zij zich gezien en dit is bevorderlijk voor de relatie met het kind en het zelfvertrouwen van het kind (Boogaard, Fukkink, Hoex, Schreuder, 2011).
Houding en afstand	
De pedagogisch medewerkers gaan op dezelfde ooghoogte zitten als de kinderen	Door als pedagogisch medewerker op ooghoogte van het kind te gaan zitten luistert een kind eerder naar je en is het beter te zien wat voor non-verbale reactie een kind geeft. Jonge kinderen gebruiken weinig of eenvoudig taalgebruik maar beschikken over een rijk scala aan non-verbale middelen. Deze zie je beter als je op ooghoogte bent van het kind. Ook laat je een kind op deze manier zien dat al je aandacht voor hem of haar is en dat je oprecht luistert (Kleerekoper & Singer,

	2010).
--	--------

Respect voor autonomie	
Zelf doen en ervaren	
De pedagogisch medewerkers stimuleren kinderen om dingen zelf te doen	Door niet alles uit handen te nemen maar kinderen dingen zelf te laten doen. Kinderen zullen zelf problemen oplossen en hierbij zal hun zelfstandigheid groeien (Kleerekoper & Singer, 2010).
De pedagogisch medewerkers heeft/toont geduld	
Er wordt niet te snel gereageerd bij het maken van een keuze van het kind	Kinderen hebben bij meerdere keuzemogelijkheden moeite met het overzien van de keuzes. Kinderen moeten even de tijd krijgen om na te denken wat ze willen (Kleerekoper & Singer, 2010).
De pedagogisch medewerkers geven woorden aan ervaringen	Door wat feitelijk gebeurt te begeleiden met taal wordt wat het kind ziet en hoort ondersteund. 'Kijk mama gaat weg, die gaat naar haar werk'. Door op deze manier woord te geven aan ervaringen geef je een kind de kans een reactie terug te geven waar je als pedagogisch medewerker weer op kan reageren. Dit geeft inzicht in wat er in een kind omgaat (Boogaard, Fukkink, Hoex, Schreuder, 2011).
Er is sprake van meehelpen	Samen met kind worden handelingen herhaald en wordt er meegeholpen. Kinderen voelen zich groot en sterk als ze anderen kunnen helpen. Dit moet toegelaten worden want het vergoot het zelfvertrouwen van het kind, zijn sociale vaardigheden en ze komen soms met oplossingen waar een volwassene nooit aan gedacht zou hebben (Boogaard, Fukkink, Hoex, Schreuder, 2011).
Ongestoord spelen	
De activiteiten zijn afgestemd op de ontwikkeling en interesse van het kind	Er wordt aangesloten bij de ontwikkeling en interesse van het kind als de pedagogisch medewerker door ervaring en kennis van de manier waarop kinderen leren handelen. Door te kijken in welke ontwikkelingsfase het kind zich bevindt en activiteiten aan te bieden die aansluiten bij deze fase en bij de interesse van het kind zal het kind zich ontwikkelen. Een pedagogisch medewerker

	die ziet dat een jong kind twijfelend naast de zandbak staat biedt het kind de mogelijkheid om in de zandbak te gaan en geeft het kind materiaal om te gaan spelen (Kleerekoper & Singer, 2010).
De activiteiten hebben de juiste moeilijkheidsgraad	Bij het aanbieden van activiteiten en speelgoed moet er gekeken worden naar wat het kind al kan. Dit is een kwestie van ervaring van de pedagogisch medewerker. Wanneer er geen sprake is van de juiste moeilijkheidsgraad zal een kind snel zijn interesse verliezen in de activiteit of kan een kind gefrustreerd raken (Boogaard, Fukkink, Hoex, Schreuder, 2011).

Structuur bieden en grenzen stellen	
Dagritme	
Er is een duidelijk dagritme te herkennen	Een dagritme schept de voorwaarden voor een evenwichtig programma waarin tegemoet wordt gekomen aan de diverse behoeften van het kind. Een dagritme herken je aan vaste momenten van brengen, eten, drinken, spelen, slapen, verzorging en ophalen. Als er sprake is van een duidelijk dagritme dan zie je dat doordat de kinderen weten wat er gaat gebeuren en zij dit uit zichzelf al gaan doen (Kleerekoper & Singer, 2010).
Er zijn rituelen bij de overgang in het dagprogramma	Jonge kinderen weten niet dat er om 12:00 middag gegeten gaat worden, zij weten echter wel dat na het spelen en bij het zingen van een bepaald liedje het tijd is om op te gaan ruimen zodat er kan worden gegeten. Rituelen zorgen voor voorspelbaarheid en zijn een belangrijk onderdeel van het dagritme (Kleerekoper & Singer, 2010).
Er wordt benoemd wat er gaat gebeuren	Door te benoemen wat er gaat gebeuren weten de kinderen wat hen te wachten staat. Voorspelbaarheid is belangrijk voor kinderen en hun gevoel van veiligheid (Kleerekoper & Singer, 2010).
Uitleg & consequenties	
Er worden duidelijke consequenties gegeven	Vanaf het moment dat kinderen meer bewegingsvrijheid krijgen moeten ze leren omgaan met het zich houden aan regels. Dit is voor hun eigen veiligheid en dat van hun

	omgeving. Voorbeelden van duidelijke regels: • We doen elkaar geen pijn • We maken geen dingen kapot • We helpen elkaar (Boogaard, Fukkink, Hoex, Schreuder, 2011)
Er wordt uitleg gegeven aan de kinderen	Er wordt uitleg gegeven waarom iets niet of juist wel mag. Hierbij hebben kinderen concrete aanwijzingen nodig over wat ze moeten doen. Alleen zeggen wat niet mag, werkt niet. Een boze pedagogisch medewerker roept negatieve emoties op bij kinderen en dit zorgt voor veel energie. Die energie moet een kind kwijt met als gevolg volharding in zijn gedrag in plaats van het aanpassen van zijn gedrag (Boogaard, Fukkink, Hoex, Schreuder, 2011).
Ook met non-verbaal gedrag wordt aangegeven wat er gaat gebeuren	Niet alleen in woorden uiten pedagogisch medewerkers zich maar ook in non-verbale communicatie (Kleerekoper & Singer, 2010).
Het taalgebruik wordt aangepast aan het taalgebruik van de kinderen	Er wordt niet in te moeilijke woorden gepraat tegen de kinderen. Belangrijk is dat er veel gepraat wordt tegen de kinderen omdat een groot taalaanbod de taalontwikkeling van kinderen bevordert (Kleerekoper & Singer, 2010).
Evenwicht en vrijheid	
Er is sprake van een evenwicht tussen vrijheid en geplande activiteiten en het dagprogramma	Het kind moet de vrijheid krijgen om naast vaste activiteiten uit het programma zelf te spelen en doen wat hij of zij wil. Een goed dagprogramma bevat minimaal 2 vrije speelmomenten van minimaal drie kwartier (Boogaard, Fukkink, Hoex, Schreuder, 2011).

Informatie en uitleg geven	
De aandacht van het kind	
De pedagogisch medewerker stemt af op de aandacht van het kind	De concentratie van een kind is nog niet hetzelfde als die van een volwassene. De spanningsboog van kinderen verschilt enorm. De pedagogisch medewerker moet weten hoe lang een kind ergens geconcentreerd mee bezig kan zijn (Kleerekoper & Singer, 2010).
Er wordt nieuwe informatie toegevoegd aan spel	Spelen is een natuurlijke manier van

(verdieping)	kinderen om te leren en hun omgeving te leren kennen. Door te spelen oefenen kinderen alle sociale, emotionele, cognitieve, morele en communicatieve vaardigheden die het kind nodig heeft. Spel verdiepen kan gedaan worden door elementen toe te voegen aan spel. Zoals jongetjes die een treinbaan bouwen moeilijke, extra stukken te geven. Maar ook door als pedagogisch medewerker mee te spelen tijdens rollenspel en daarbij kinderen vragen te stellen of een verhaallijn toe te voegen (Kleerekoper & Singer, 2010).
Er wordt ingegaan op vragen van de kinderen	Door vragen van kinderen te beantwoorden ondersteun je de uitleg die je gegeven hebt en dat geeft een kind vertrouwen om aan iets te beginnen (Boogaard, Fukkink, Hoex, Schreuder, 2011).
De activiteiten van het kind	
De kinderen worden gevolgd bij het spel	Door de kinderen te observeren leren de pedagogisch medewerkers de kinderen kennen. Daarnaast zien ze door de kinderen te observeren of dat wat ze aanbieden werkt. Of een pedagogisch medewerker de kinderen observeert is te zien aan het feit dat deze persoon de kinderen aandachtig en zonder zich te laten afleiden bestudeert (Boogaard, Fukkink, Hoex, Schreuder, 2011).
De activiteiten worden afgestemd op de belevingswereld van de kinderen	De activiteiten zijn afgestemd op de belevingswereld van een kind als er sprake is van holisme (totale betrokkenheid). Holisme herken je bij een kind aan: • Een blij, lachend en spelend kind. • Een kind dat ergens helemaal voor gaat en zeer geconcentreerd is. • Als ze erg nieuwsgierig zijn en alles om hen heen vergeten (Kleerekoper & Singer, 2010).
Het niveau van het kind	
De uitleg en informatie worden afgestemd op het niveau van het kind.	Het is belangrijk dat de pedagogisch medewerker een uitleg geeft die voor alle kinderen begrijpelijk is. Niet alle kinderen durven wat te vragen en hier moet rekening mee gehouden worden. Non-verbaal gedrag moet goed in de gaten worden gehouden. Een duidelijke uitleg omvat wie wat gaat doen en wanneer dit gaat gebeuren.

Aanbevelingen:

De pedagogische kwaliteit binnen Kindercentrum Eigen-Wijs

Hogeschool Rotterdam
Instituut Sociale Opleidingen: Pedagogiek

Student: Paulien Kusters
Studentnummer: 0764063
Opdrachtgever: KOV BijDeHand –
KC Eigen-Wijs
Begeleidster: Iris van Wijtvliet
Docent: Hafida El Gharbaoui

Naar aanleiding van de resultaten van het onderzoek kunnen er aanbevelingen geformuleerd worden voor de hele dagopvang en de buitenschoolse opvang van kindercentrum Eigen-Wijs.

Algemene aanbevelingen

Gebaseerd op de uitkomst van het onderzoek kunnen er twee algemene aanbevelingen gegeven worden die zowel voor de hele dagopvang als de buitenschoolse opvang gelden:

1. Laat door middel van vervolgonderzoek verder onderzoeken hoe het komt dat de pedagogische kwaliteit niet behaald wordt.

Uit het onderzoek is gebleken dat de pedagogische kwaliteit op een aantal punten afwijkt van wat het Pedagogisch Kader voorschrijft. Voor de hele dagopvang gaat het om de onderdelen fysieke omgeving, emotionele ondersteuning, respect voor autonomie en informatie en uitleg geven. Eventueel vervolgonderzoek kan inzicht geven in de reden waarom deze punten afwijken.

2. Bijscholing voor de pedagogisch medewerkers met betrekking tot pedagogische kwaliteit.

Het pedagogisch beleid van de organisatie BijDeHand beschrijft dat er sprake moet zijn van een goed pedagogisch klimaat. Er staat echter niet uitgebreid beschreven hoe dit pedagogische klimaat er in de praktijk voor de pedagogisch medewerkers uit moet zien, dit staat namelijk beschreven in het Pedagogisch Kader. Uit het handelen van de pedagogisch medewerkers blijkt dat niet alle medewerkers op de hoogte zijn van de inhoud van goede pedagogische kwaliteit. De locatiemanagers zouden samen met de pedagogisch medewerkers in een actieve vorm het Pedagogisch Kader nogmaals door kunnen nemen en kunnen kijken naar hoe dit binnen het team wordt uitgevoerd.

Specifieke aanbevelingen

Omdat er een per werkvorm verschillende dingen geconstateerd zijn worden hier enkele aanbevelingen gegeven per werkvorm. De hele dagopvang:

- Zorg dat er op alle groepen ten alle tijden een goede babyhoek aanwezig is waar de kleinste kinderen ongestoord kunnen spelen.
Binnen een goed pedagogisch klimaat is er sprake van de indeling van de ruimte in hoeken. De babyhoek is een van de hoeken die van groot belang is binnen een verticale groep. Het Pedagogisch Kader geeft aan dat baby's een eigen plek nodig hebben waar ze rustig en ongestoord kunnen liggen en kruipen. Door een aparte hoek te creëren voor de jongste kinderen kunnen zij zich ontspannen en zullen ze eerder op ontdekking gaan. De hoek moet voldoende uitdaging en ontdekkingsmogelijkheden hebben dat bereikt kan worden door een zachte ondergrond, speelgoed voor de leeftijd van de kinderen en bijvoorbeeld door spiegels aan de wand.
- Binnen het activiteitenaanbod voor de kinderen in een verticale groep moet er meer rekening gehouden worden met het aanbieden van activiteiten die passen bij de verschillende leeftijdscategorieën.
Goede pedagogische kwaliteit bestaat uit constant aansluiten bij het kind. Omdat het bij de hele dagopvang gaat om verticale groepen waar kinderen van 0 tot 4 jaar verblijven, moeten er activiteiten worden georganiseerd voor kinderen van 2 maar ook voor kinderen van 4 jaar. Dit vraagt om een andere aanpak aangezien er sprake is van een verschil in motoriek, belevingswereld en manier van leren tussen deze kinderen. Zorg binnen je activiteitenaanbod dat hier rekening mee wordt gehouden.

- Zorg voor verdieping in spel.

Kinderen leren door spelen en spel is daarom een belangrijk onderdeel van pedagogisch kwaliteit. Het is goed om kinderen zelf te laten ontdekken en te spelen met wat zij willen. Zo weet je dat het kind oprecht doet wat hem of haar interesseert. Leren is een proces waarin steeds nieuwe handelingen worden toegevoegd aan het repertoire van het kind. Het kind bouwt steeds voort op eerdere ervaringen en wat hij al weet of kan. Speelt een kind constant met hetzelfde speelgoed of wordt er weinig uitdaging geboden door de pedagogisch medewerkers binnen het huidige spelaanbod dan wordt niet het maximale bereikt.

Spel verdiepen kan door:

- Bij het rollenspel tussen kinderen vragen te stellen of een verhaallijn toe te voegen door als pedagogisch medewerker zelf mee te spelen.
- Kinderen te laten spelen met vrij materiaal. Hiermee wordt materiaal bedoeld dat geen uitkomst heeft zoals een puzzel of een treinbaan en waarbij kinderen hun fantasie helemaal vrij kunnen laten. Hierbij kan je denken aan zand, water of bladeren.

De buitenschoolse opvang:

- Zorg dat de aandacht zoveel mogelijk bij de kinderen is.

Een goede pedagogische kwaliteit bestaat uit aandacht voor het kind. Zij moeten het gevoel hebben dat je als pedagogisch medewerker altijd beschikbaar voor hen bent. Door zoveel mogelijk de aandacht bij de kinderen te hebben ontstaat er niet alleen een goede band tussen de pedagogisch medewerker en het kind maar is er ook sprake van het sneller herkennen van zaken. Mocht er sprake zijn onrust in de groep wordt dit eerder opgepikt. Probeer het bespreken van bijzaken te beperken tot het minimale.

- Bij communicatie tussen de pedagogisch medewerker en het kind zou er meer gezorgd kunnen worden voor oogcontact.

Al eerder werd genoemd dat aandacht voor een kind een belangrijk onderdeel is van pedagogische kwaliteit. Zelfs wanneer je niet spreekt kun je door middel van oogcontact duidelijk maken dat je aandacht hebt voor de ander. Wanneer er sprake is van oogcontact bij communicatie komt je boodschap niet alleen beter aan maar kan je ook zien of iemand je gehoord heeft en wat zijn of haar non-verbale reactie is. Kinderen pikken zaken eerder op wanneer zij worden aangekeken als hen iets verteld wordt.

- Zorg voor verdieping in spel.

Spelen is leren en behalve de leerervaringen die kinderen opdoen tijdens spel leren ze ook veel sociale en communicatieve vaardigheden tijdens het spelen. Door verdieping aan te brengen in spel daag je kinderen op deze gebieden uit. Voor kinderen in de leeftijd van 4 tot 12 jaar kan dat op de volgende manieren worden gedaan:

- Door kinderen speelgoed of opdrachten te geven die uitdagend zijn, bijvoorbeeld een extra moeilijke puzzel of een lastig spelletje, daag je ze uit en doen ze nieuwe leerervaringen op. Hierbij moet je goed naar het niveau van het kind kijken.
- Door kinderen die normaal niet snel met elkaar spelen samen een opdracht te geven of een spel te laten doen. Op deze manier komen ze in aanraking met sociale situaties die ze niet vaak meemaken en leren ze naar elkaar te luisteren en samen tot een oplossing te komen.